

EESTI POLITSEILEHT

ADMINISTRATIIV-ÕIGUSLIK AJAKIRI.

Nr. 15 (433)

9. augustil 1930 a.

X. aastakäik

Ilmub kaks korda kuus, igal 1. ja 15.
 Tellimise hind: aastas . . . . . Kr. 10.—
 poolaastas . . . . . " 5.—
 veerandaastas . . . . . " 2.50

Kohtu- ja siseministriumile alluvatele asutustele ja nende ametnikkudele on tellimise hind:
 aastas . . . . . Kr. 8.—
 poolaastas . . . . . " 4.—
 veerandaastas . . . . . " 2.—

Üksik number maksab 50 senti.

Toimetus ja kontor: Tallinn, Toompea lossis. T. 432-47
 Avatud k. ¹/₂₉—¹/₂₃. Toimetaja kõnetunnid k. 12—1

Kuulutuste hinnad:

¹ / ₁ lehek.	Kr. 40.—	¹ / ₄ lehek.	Kr. 10.—
¹ / ₂ "	" 20.—	¹ / ₈ "	" 5.—
¹ / ₃ "	" 13.50	¹ / ₁₆ "	" 2.50

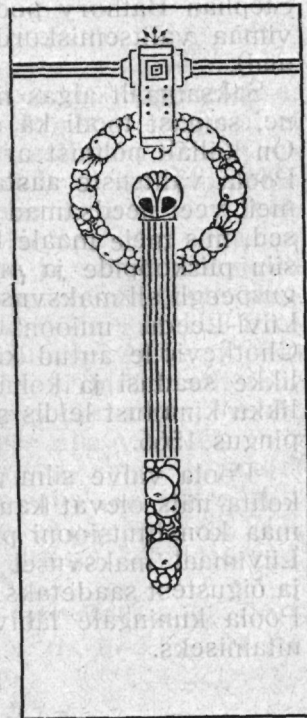
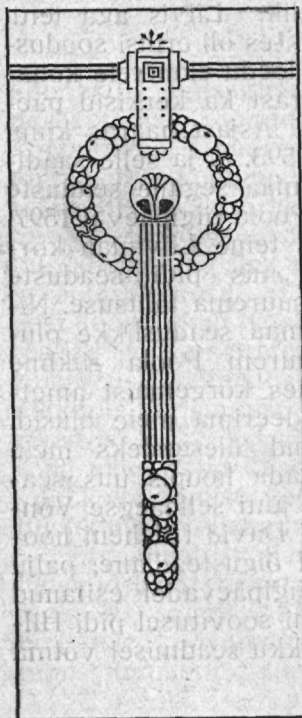
Tunnistuste kaotuste kuulutused Kr. 1.—
 Lehe eesküljel 75%^o, tekstis 100%^o kallim.

Aadressi muutmise 30 senti.

Aadress kirjade jaoks: Tallinn, Postkast nr. 338
 Jooksev arve Eesti panga Tallinna osak. nr. 543

Sisu:

- 1) M. Morrison, Seadusandlus Poola ajal.
- 2) M. Lembit, Politseiliste tunnistuste väljaandmisest.
- 3) H. Maddison, Läti piirivalve ümberkorraldamisest Eesti-Läti piirif.
- 4) Konstaabel D. Sogenbits 30 aastat politsei teenistuses.
- 5) Mõnd Inglismaa politseist.
- 6) Rahvusvaheline politsei.
- 7) Sõjaaegne tsensuur.
- 8) Inglise kohtutest.
- 9) Ilusad kurjategijad.
- 10) Ametlik osa.
- 11) Kuulutusi.

Poola president MOSCICKI.

Seadusandlus Poola ajal.

M. Morrison.

Liivimaa ordumeistri ja Poola kuninga vahel 28. nov. 1561. a. Vilnos sõlmitud Liivi alla heitmise leping, Poola kuninga poolt samal päeval Liivi õiguste ja eesõiguste kinnitamine ja Liivi-Leedu ühendusleping 1566. a. — need on kolm suuremat ja põhjapanevamat riigiõiguslikku dokumenti Poola ajast Liivis, mis loonud õigusliku korra ja määranud ära Liivi seisukoha Suur-Poolas. Nende kohta aga tähendakse kaunis ühemeelselt Balti vanemate ajaloolaste poolt, et Poola asevalitsejad Liivis pole neist täpselt kinni pidanud ja annud omalt poolt seadusi ja korraldusi, mis kippunud muutma lepinguis kindlaks määratud õiguslist korda. Seda põhjendatakse arvamisega, et ordumeister Gotthard Kettlerile oli Liivimaa aadel annud laialised volitused väljakaubelda Poola kuningalt ka muid soodustusi, peale nende, mis privileegiumis otsekohe nimetud, nii ka orduaegsete seaduste edasikestmise võimalusi. Tähendakse sellele, et privileegiumis sõnad: „jura germanorum properia ac consulta“ juhatavad puhtal kujul seni Liivis maksvad õiguse peale. Esimesed 20 aastat valitseti Liivimaad tuntud Poola administraatori Chotkeviči poolt mainitud allaheitmis lepingu ja kinnitatud privileegiumi põhjal, kuna alles 4. dets. 1582. a. ilmus Poola kuninga Stephan Bathory poolt 25-punktiline Liivimaa valitsemiskord (Constitutio Livonia).

Saksamaalt algas meie maa allaheitmine, samast toodi ka esimesed seadused. On küllalt põhjust arvata, et esimeste 20 Poola valitsuste aastate keskel maksid meil veel needsamad seadused ja määrused, mis meie maale kord teed leidnud ja siin piiskoppide ja orduajal Liivimaa õiguspeegli all maksvusel olnud. Veel enne Liivi-Leedu uniooni oli administraator Chotkevičile antud käsk tarvitada kohalike seadusi ja kohalikkude keelt. Ametlikku kinnitust leidis see Vilno ühenduslepingus 1566.

Poola valve silm meie maa seaduste kohta näis olevat kaunis aktiivne. Liivimaa konstitutsiooni p. 14. nõutakse, et Liivimaal maksvusel olevaist seadustest ja õigustest saadetak igast ühest üks eks. Poola kuningale läbivaatamiseks ja kinnitamiseks.

Kuigi esimeste 20 a. jooksul lubati maal tarvitada veel endiseid õigusi ja seadusi, ei jätnud Poola valitsus oma kõrgemaid valitsemisõigusi unustusse. Maavalitsejale Chotkevičile antud volitus oli suurte võimupiiridega. Tema võis ametnikke ametisse panna ja vallandada, võtta makse ilma kuninga esialgse nõusolekuta, isegi surmaotsusi muuta ehk kinnitada. Ka oli Chotkevič volitatud kohal järellkaaluma, mida võiks teha meie maa seaduste ühtlustamiseks, kas panna maksma Kulmi ehk mõne muu Preisimaa provintsi õigust. Nii ei püütudki, Poola maa kõrge ma ametniku kohalolekul, maale otsekohe peale suruda Poola oma seadusi, küll aga laenata neid, mis olid enam-vähem sündsad meie maa kultuurile ja seisustele.

Sarnasena asi aga kauaks püsida ei võinud, Poola seisukohast. Kun. Sigismund III ajal püütigi Poola otsekohe valitsemise all olevatele maadele tuua seadusi Poola mõjuvaid mailt. Esimeses Liivimaa korralduses Varssavi riigipäeva poolt 1589. a. seletakse, et „Liivimaal pole seni maksmas ühtegi õigust“ ning et sellepärast tuleb seal vastuvõtta kuri kuulus Magdeburgi ehk Saksi õigus ja Preisi kohtupid. kord. Et nimetatud õigus väga levis Leedus ja hiljem Moskvas, näis kuninga soov olevat küllalt põhjendatud ja heatahtlik. Liivis aga leiti, et ordinatio teistes §§-es oli erilisi soodustusi tehtud poola ja leedu elanikele kohaliste kahjuks, mispärast ka kerkisid päevakorra protedid. Asjast haaras kinni Liivimaa maapäev 1593. a. ja selle saadikute kaudu võeti maa segane seaduste seisukord kõne alla Poola riigipäeval 1597. Nüüd anti sealtpoolt teine Liivimaa korraldus 13. IV. 1598, mis pidi seaduste arenemisele andma suurema tähtsuse. Nimelt määrati meie maa seaduslikke olusid korraldama suurem Poola riikline komisjon, kes koosnes kõrgemaist ametnikest ja ilmus revideerima meie olusid. Komisjonile oli tehtud ülesandeks meie maa jaoks väljatöötada hoopis uus seadustekogu. See töö anti selleaegse Vönnu maakohtu notaari David Hilcheni hoolde, kes oli haritud õigusteadlane, palju reisinud ja Poola riigipäevadel esitanud Riia linna. Komisjoni soovitusel pidi Hilchen uue seaduse kokku seadmisel võtma

Poola-Leedu ja Preisimaa seadustest se-
da, mis seal paremat ja vastuvõetavamad.

Hilchen asus tööle suure hoolega ja andumusega, kuid leidis vastuseismist aadeli poolt, kes ei soovinud uuendusi ja püüdis pikendada rüütlite kõikvõimulist korda. Vahepeal oli aga Euroopas sündinud midagi ülitähtsat ja uut, mida Hilchen kui õpetlane teadis ja mida ta soovis kasutada oma projekti kokkuseadmisel. Küll oli juba Lääne-Euroopa riikides Rooma tsiviilõigus maksmas, kuid kuulus „Corpus juris civilis“, kõikide hallikate põhi, levines alles käsikirjades. 1593. a. ilmus Genfis Gottfredi poolt see teos trükist ja sai sellega kergesti kättesaadavaks tervele selleaegsele haritud ilmale. Pole kahtlust, et Hilchen oma eelnõus palju tarvitanud Rooma õiguse hallikaid, iseäranis Justinianuse konstitutsioone (1 raamat — avalik õigus, 2 raam. tsiviilõigus ja 3 raam. protsessõigus), millel orduaegsete seaduste ees sellepolest palju suurem paremus, et nad olid saavutatud trükitud teostest, mitte seni maksvusel olnud viisil ümberkirjutistest. Hilcheni töö, mida peetakse kaunis tähtsaks, pandi Poola riigipäevale ette kinnitamiseks, lükati seal aga edasi ja ongi jäänud kinnitamata.

Lõpulikult pidi Liivimaa asju otsustama Poola riigipäev, mis pärast Liivimaa kohta tehtud otsusi võib leida Poola riigipäeva otsustes¹⁾. Liivi maapäevad, kus tehti otsusi seisuste esitajate poolt, ajasid peajasjalikult heakorra ja sisemise julgeoleku asju, näit., on tuntud 1568. a. Võnnu politsei korraldus. Selle kõrval andsid peajasjalikult oma kodanikkudele sundmäärusi linnad. Otse Poola ajast on säilinud meie ajani need arhailised maapäevade ja linnade määrused, mida vaadeldakse selleaegse iseäraldusena nüüd meie moraali seisukohalt. Linnade sundmäärused kirjutasid ette, mis kella ajal õhtu, pulmades, muusika lõppema ja pulmalised lahkuma peavad (politseitund), kui kõrge oli muusika taks, palju võis olla, seisuste järele, peiupoisse ja pruutneitseid, palju laual võis olla taldrekuid ja missugusest materjalist, mitu kannu veini võidi äratarvitada, millal pidi ärasaadetama pruutpaar ja kes võis teda saata koduteel²⁾. Peale orduaaja iseäralikkude ja omaviisilist valitsemiskorda oli Poola aeg nii riigiorgaanide kui ka seadusandluse püüete poolt kaugelt rikkaim ja edenenum. Et see aga kõik ei pääsenud mõjule soovitava viisil, tuli muist põhjusist ja oludest.

Politseiliste tunnistuste väljaandmisest.

M. Lembit.

Määratul arvul annab politsei kodanikele välja igasuguseid tunnistusi nende perekondlike, varanduslike ja m. seisukorra üle. Tunnistusi nõuavad teised ametasutised, et neile baseeruda soodustuste, õiguste, abirahade jne. määramisel. Seepärast politseiliste tunnistuste tõelikkusest ripuvad ära riigi fiskaalsed huvid ja õiguslik kord. Tunnistuste tõelikkuse eest loomulikult vastutavad nende väljaandjad politsei prefektid ja komissarid. Ebatõeliste tunnistuste väljaandjate ametnikkude karistamist praegu sanktsioneerivad N. S. §§ 362, 364 ja kaudselt teised. Kuid need §§-id käsitavad ainult meelega või kasusaamise eesmärgil ebatõeliste tunnistuste väljaandmist.

Tunnistuste väljaandmise kord on kujunenud politseiasutuses üleriikliselt ühtaoliseks, sageli šablooniliseks. Peamiselt nõutakse kodanikult kirjaliku palve esitamist tunnistuse saamiseks ja seisukorda

tõendavate tunnistajate ülekuulamisele kaasatoomist jaoskonna kantseleisse. Näiteks, X. linna jaoskonnas omal ajal ei nõutud palvekirjade esitamist, vaid kodanikud andsid vahetult konstaablile protokollil näol avaldise, mis sisaldas palvet, palujale kuulutati N. S. § 940, nagu iga muu avaldise juures, ja sellele järgnesid tunnistajate ülekuulamised. Säärane vastutulelikkus oli kodanikele kasulik. Protokollina avaldise võtmisel N. S. § 940 kuulutamine palujale oli juriidiliselt rohkem kohaldatav sama paragrahvi järele valeavaldaja karistuse alla viimisel.

Nagu hr. Morrison omas artiklis: „Ebakindel tõendamisviis“ („Politseileht“ nr. 13 s. a.) kirjutab, ei ole N. S. §§ 943., 945. tunnistajate suhtes, kohaldatavad.

¹⁾ Tartu raekohtu protokollid 1594., 1595.,

²⁾ Dorp. jur. Stud. B. III, H. 2. u. 3. S. 216. 1597. a.

Seepärast tekib vajadus rohkem rõhutada paluja avaldisele — palvele. Praegusel korral tunnistuse nõudja laseb kirjutada palvekirja, kutsub kaasa jaoskonda paar tuttavat, keda üle kuulatakse, kuna palujat üldse ei hoiatata valeandmete avaldamise eest ja ta jääb hoopis passiivseks. Hiljem polegi põhjust palujalt seletust nõuda, sest ta on lühidelt, asjaolusid kirjeldamata, nõudnud endale, näiteks, vaesuse tunnistust, kuid ametasutis oleks võinud palve kahtluse korral jätta tähelepanemata. Vastutus ebaõige tunnistuse väljaandmises langeks küll tunnistajatele, kuid viimaste vastutusele võtmiseks puudub karistussanktsioon. Tunnistajad võivad endid vabandada: „meie teadmisel polnud palujal varandust, ent kui selle olemasolu selgunud, eks siis varandust varjav isik vastuta.“ Ka kohtuvõimudel puuduks alus tunnistajate süüdistamiseks. Seepärast oleks palve juures, enne tunnistajate ülekuulamist palve avaldaja enda täiendav ülekuulamine ja N. S. § 940. kuulutamine otstarbekohane. Kuigi § 940 kohaldamine osutub administratiiv toimingule kahtlaseks, annab hoiatus kodanikule teatava mulje ja sunnib rääkima tõtt.

Võidakse öelda, et paluja täiendav ülekuulamine või protokollidena avaldiste vastuvõtmine suurendab politsei tööd ja seab ametniku advokaadi seisukorda. Ent tõe poolest politseiametnik on ikkagi palveterahuldaja rahvateenistuses seisev isik. Kodanikult varguse avaldise vastuvõtmisel osutub politseiametnik samuti palvetäitjaks: süüdlast ja varandust ülesotsida, viimast kahjusaajale tagasi anda ja esimest ühiskonna julgeoleku huvides viia karistuse alla.

Ettevaatlikud politseikomissarid ei anna viimasel ajal välja tunnistusi palujale ennem, kui konstaablid pole kohal kontrollinud paluja varanduslist seisu ja tunnistajate seletusi. Kas ei järgne nüüd sellest, et konstaabel oma kontrollteatisega tunnistuse andmisel administratiiv akti lõpul osutub rohkem vastutavaks, kui väljaantava tunnistuse allakirjutaja politseikomissar? Tean, et meie, konstaablid, kirjutame oma teatised peale tunnistajate ülekuulamist tavaliselt „hea usu“ peale, ilma et me igakord käiksime kohal kontrollimas seisukorda. Sekelduste puhul oleme aga suuremal määral vastutavad kui komissarid. Kui aga suudaksime karistussanktsiooni kohaldada palveaval-

daja suhtes, nagu eelpool kirjutasin, oleksime vabad vastutusest.

Mis üldse puutub tunnistajate ülekuulamise administratiiv toiminguil — tunnistajate väljaandmisel eriti, — siis säärasel juhul palujailt poleks vajalik tunnistajate ülekuulamisele toomise meetod. Kahjuks puudub N. S. § 940 kohaldamise tõlgitsemine kõrgemalt kohtult. Kriminaal-asjus valeavaldajate suhtes on ka uus Krimin. Sead. sanktsioon avaldatud, kuid administratiiv asjus see puudub. Eriti nüüd võib kerkida esile arusaamatusi ja ülesamatuid raskusi toiminguil, kui puuduvad kodanikel isikutunnistused; kurikalduvusega isikud võivad ametasutusi eksiteele viia igal sammul.

Politseiliste tunnistuste andmisel võiksid politseiametnikud ustavaid tunnistajaid otsida omal algatusel ja tarbekorral neid administratiiv asjus üle kuulata, sest palujalt ettetoodud tunnistajad osutuvad sageli erapoolikuiks. Oletame, et minu väited on vaieldavad ja N. S. §§ 940, 943 ja 945 administratiiv toiminguil mittekohaldatavad. Igasuguse sanktsiooni puudumine avaldajate ja tunnistajate vastutusele võtmiseks kõrvaldab siiski tarviduse tunnistajaid ülekuulata kirjeldatud meetodil. Politseiametnikkude oma äranägemisel võiks piirduda ustavate isikute suusõnalise ülekuulamisega ning saadud andmete põhjal kontroll teatise kirjutamisega konstaabli poolt palvel, mille alusel siis välja antakse tunnistus.

Missuguseks võiks aga kujuneda seisukord Uue Krimin. Sead. maksma hakkamisel? N. Sead. § 940. aset täidab U. Kr. S. § 138, mis määrab karistuse süüdlasele teadliku valeteate andmisel veel olematust raskest kuriteost või kuriteost võimu vastu, kellest sõltub kriminaal jälgimise alustamine. § 138 administratiiv asjus osutub hoopis kohaldamataks. Analoogiliselt võiks aga kohaldatavaks pidada § 414, mis järgmiselt kõlab: p. 1. „kes sellekohase võimu ees teadvalt valesti tõendas asjaolu, mida peab kantama sisse perekonnaseisu, või notariaal- või kinnitusaaktidesse, või kinnitusraamatusse, kui selle tõenduse põhjal tehti või tõestati sarnane akt, või kanti sissekirjutus raamatusse“; p. 2. „kes tunnistajana oma allkirjaga kinnitas dokumendi, mis seaduse põhjal nõuab sarnast kinnitust ja kui see dokument või kinnitus teadvalt valesti kirjeldas seda asjaolu, mille kohta käis kinnitus.“ § 415 karistab süüdlast vale-

tõendust sisaldava dokumendi edasiandmise eest. Tunnistuse palujat võib hoiatada § 415 sisu kuulutamise, sest palujal tekiks kartus esitades valeandmeid, tarvitada valetunnistust. Nende §§-de kohaldamine oleks vaieldav vast ainult selles, kas politseiline akt, mille alusel tunnistus antakse, osutub notariaal aktiks. Tegelikult avaldaja ja tunnistajate ülekuulamine võrdub notariaalsele toimingule, sest aktid samuti registreeritakse politsei-

asutistes, hoitakse seal alal ja tõestatakse politseiametniku allkirjaga. Notariaal seadus lubab politseile nii mõndagi toimingut. Kui U. Kr. S. §§ 414 ja 415 tulevikus aktide suhtes politst. tunnistuste väljaandmisel kohaldatavaiks tunnustatakse, neid kõrgemalt kohtult või seadusandliselt täiendatakse, siis saavutame kindla süsteemi tunnistuste väljaandmiseks ning vabaneme sekeldusist ja teadmatult vastutusele langemisest.

Läti piirivalve ümberkorraldamisest Eesti-Läti piiril.

H. Madisson.

Nii mõneski olulises küsimuses läheb Läti piirivalve korraldamine Eesti piiril lahku meie omast, mis on osalt tingitud sellest, et Eestist Lätisse sisseveetava salakauba hulka on märksa väiksem kui Lätist Eestisse, kuid on ka teisi põhjapanevaid asjaolusid.

Varem oli piiripunkte, mille kaudu teostusid kõik tollioperatsioonid, Eesti-Läti piirijoonel 4, kuna nende arvu 1-st aprillist suurendati Läti pool 23 peale (iga läbilaske punkti juure). Tolli kätte läks, uue korraldusega, ülepiiri käijate registreerimine ja tollipiirkonnas salakauba jälgimine. Varemalt teostus piiripunktes ülepiiri käijate registreerimine ja salakauba jälgimine mõlemate poolte poolt ühiselt, vastastikkuse abiandmisega. Uue korraldusega jäi piirivalve ülesandeks valve väljastpoolt piiri ja salakauba jälgimine.

Ka suurendati nüüd vastavalt tarvidusele, tolliametnikkude koosseisu. Iga piiripunkti juurde, mille kaudu on võimaldatud ülepiiri käimine, loodi juure üks tollieksperitiisi koht, millega ekspertide arv Lätis meie piiril kasvas 4-ja pealt 23 peale. Tollivalvurite arvu suurendati igas punktis kahe võrra, arvestades iga üksiku tollipunkti tähtsusega.

Piirivalvureile anti täiesti omategevuse võimalus. Piir on jagatud rajoonidesse, mille valvet teostab rajooni ülem

valvuritega. Rajooni suurus oleneb piiri tähtsusest ja liiklemissõlmede raskusest. Varem töötasid valvurid piiril rajooni ülemate instruksioonide järele, kuna selles, k. a. 1. aprillis, tehti muudatus. Valvekavalist tegevust Läti piirivalve teenistuses pole üldse olnudki. Kord oli kavatsus selle teostamiseks, kuid lõpuliku kaalutluse juures jäi see läbiviimata. Valve teostamise hõlbustamiseks hakkab uue korraldusega maksma kord, et igal piirivalvuril, kelle kätte on usaldatud rajoonist teatava maa-ala valvamine, tuleb muretseda hobune. Hobuse ostuks antakse riiklist protsentideta laenu 2 aasta peale 500 latti (umbes 350 krooni) ja sadula ostuks 180 latti. Hobuse ülalpidamiseks maksetakse riigilt 60 latti kuus.

Kas Läti uue korraldusega midagi olulist kätte sai, on enam kui küsitav. Küll aga suurendati tolliametnikkude staadi suurendamisega ja piirivalvuritele protsentideta hobuse ja sadulaostu laenu andmisega ning piirivalvuritele hobuste toiduraha maksimisega riiklisi väljaminekuid. Ka kavata, täiesti omaette piirivalvurite teotsemine annab tagajärgi niivõrt, kui võrt teadlik on iga üksik piirivalvur ja millise oskusega ja töötahtega ta oma ülesannet täidab, või seda täita suudab. Kodanikkude huvides saavutati küll niipalju, et iga läbilaske punkti juures on nüüd võimalus tarviduse korral toimida kõiki tollioperatsioone.

Konstaabel D. Sogenbits 30 aastat politseiteenistuses.

Mõni aeg tagasi võis Tartu-Valga prefektuuri Kirepi raiooni konstaabel D. Sogenbits vaadata tagasi oma kolmekümne-aastasele teenistusele politseialal. David Sogenbits sündis 1871. a., Tartumaal,

Sootaga vallas. Politseiteenistusse astus D. Sogenbits 1898. aastal, olles ametis Lobusuu, Torma ja Rannu valdades kuni 1917. aasta 1. märtsini, s. o. revolutsiooni lahti puhkemiseni. 29. märtsil 1919. a. astus Sogenbits Eesti miilitsateenistusse, olles määratud Kavilda valla vanemaks miilitsionäärriks ja hiljem raiooniülemaks. 1923. a. ta paigutati ümber Kirepi-Hellenurme valdade raiooniülemaks, millisel kohal püsinud senini. 1. jaanuarist 1924. a. täidab ta politseilisi ülesandeid ka Uderna vallas, kuna nimetatud vald koosseisude vähendamise puhul liideti ülaltähendatud raiooni külge.

Aastapäeva puhul Elva politseijaoskonna ametkond, ülemusega eesotsas, soovisid jubilaarile õnne ja raugemata jõudu edaspidiseks tegevuseks, ühtlasi annetades jubilaarile väärlise eseme — nägusa kirjamapi vastava pealkirjaga.

K. K ü t t.

Mõnd Inglismaa politseist.

Inglismaa politsei elus mängib praegu väga tähtsat osa politseiline õppus, teadmiste täiendamine ja omandamine kõiksugustelt aladelt, mis on enam või vähem ühenduses politseinikkude teenistusega. Hariduse ja erihariduse omandamine, teadmiste laiendamine asuvad praegu inglise politsei elu-olu keskkohas. Nende küsimuste ümber keerlevad kõik teised nende küsimustega on seotud peaaegu kõik teised. Seletatav on see nähtus võib olla sellega, et varemasteil aastateil ei pööratud Inglismaal üldse suurt rõhku politseiametnikkude eriteadmiste laiendamise küsimusele; politseiline haridus oli miskipärast nagu tahaplaanile jäetud, mistõttu siis ka praegu seal tehtakse erilisi katseid kätte saada seda, mis teistel politseidel juba on olemas.

Kuivõrt tähtsaks peetakse erihariduslisi küsimusi praegusel Inglismaal, näitab kõige kujukamalt see asjaolu, et inglise kuningas määras igal aastal kuldauraha politseiametnikule, kes valmistab kõige parema kirjatöö teatud aine või küsimuse üle. Seega on üle mindud võistlusar-

tiklite kirjutamise süsteemile, mis kahtlemata ergutab nii mõndagi politseinikku vaimlisele tööle ja teatud küsimuste põhjalikule uurimisele. 1929. aastal oli võistlustööde teemiks: „Politsei ja publiku koostöötamine karistatavate tegude avalikukstegemisel ja jälgimisel.“ Auhinna sai Sheffieldi linna politseiinspektor. Esimeseks auhinnaks on peale mainitud kuldauraha veel rahasumma umbes 600 krooni suuruses. Käesoleva aasta võistlusteemiks on: „Politsei väljaõpetamine: edusammud, mis on tehtud selles mõttes peale maailmasõja lõppu, ja tuleviku välja-vaated“. Neist võistlustest võivad osa võtta kõik Suur-Britannia politseinikud. Tingimuseks on, et kirjatöö ei tohi rohkem kui 11.000 sõna sisaldada. On arusaadav, et kuldauraha eriti ergutab inimesi tööle. Nagu näha eelistatakse praktilisi teeme, sarnaseid ülesandeid, mis panevad mõtlema võistlustest osavõtjaid politseinikke igapäevase elu küsimuste üle. Käesoleva aasta teem näitab lisaks veel kord, kui suurt rõhku pannakse politseinikkude väljaõpetamisele.

Inglismaal on praegu käsil ka politsei-ohvitseride karjääri küsimus, nagu sellest oli kord juba varem jutt „E. Politseilehe“ veergudel. See küsimus, mis juba ammu tundus inglastele erilisel akuutsena, on saanud viimasel ajal väga tähtsaks seetõttu, et kavatakse asutada eriline politsei-ülikool, n. nim. Police College. Seni puudus Inglismaal asutis, kus oleks õpetatud politseiohvitseri ja neid ette valmistatud tulevasele elukutsesele, mis on seletatav sellega, et inglaste traditsioonide järgi said politseiohvitserideks alama järgu ametnikud, kellede tegevus näitas, et nad on osavad ja teadlikud ametnikud ja suudavad täita politseilisi ülesandeid igapidi hästi. Inglise siseministerium töötab välja nimetatud College'i projekti. See vaadati läbi 7. politseikongressi poolt, mis korraldati käesoleva aasta 4. märtsil ja millest (nagu harilikult Inglismaal) osa võtsid: siseministeriumi esindajad, linnade politsei esindajad, maapolitsei esindajad, politseijuhtide esindajad, politsei-ohvitseride esindajad ja politseiametnikkude kogude liidu esindajad. Sarnaseid politseikongresse on Inglismaal seni peetud kuus ja nende koosseis ning nendel harutatud küsimused iseloomustavad inglise demokraatliku korda, kus ühiseid küsimusi, mis kõiki puudutavad ja kõiki huvitavad, harutavad üheskoos kõrge- mad politseijuhid, ministeriumi juhtivad jõud ja lihtpolitseinikkude esindajad. See kord olevat annud häid tulemusi, sest nii olevat võimalik teatud küsimust valgustada tõesti igakülgsest, nii ei jäävat silmade vahele ükski küsimuse külg. On selge, et ministerium ei tarvitse arvestada politseikongressi arvamistega, sest see kongress pole siiski mingisugune parlament, kuid praktiliste näpunäidete saamisel olevat kongress hädavajalik ja möödapääsematu sisseseade. 7. kongressil oli, nagu tähendatud, harutusel College'i kava, mis üldjoontes kiideti heaks. Inglise siseministerium on selle kavaga katsunud *leida kompromissi* endise korra ja tulevase, loodava korra vahel. Kava näeb ette, et alamaastmelised politseiametnikud nagu seni võivad saada teatud tingimustel politseiohvitserideks. Selles osas annab kava järgi vanale korrale. Edasi aga võimaldab kava saada politseiohvitserideks neile noortele inimestele, kes on lõpetanud keskkooli, kes küll varem politseiteenistuses pole seisnud, kes aga tunnevad huvi politseiteenistuse vastu.

Need noored inimesed peaksid muidugi läbi tegema College'i kursused, sooritama nõuetavad katsed, et leida kohta politseiohvitseridena Briti riigis. Lõpulik seisukoht pole seni veel võetud. Kava harutatakse läbi veel väikses, asjatundjatest koosnevas komisjonis, kus arvesse võetakse ka politseikongressi soove ning näpunäiteid.

Mainitud 7. politseikongress mängis üldse tähtsat osa inglise politseinikkude elus. Seal harutati läbi terve rida huvitavaid küsimusi, mis lähedalt seotud politseinikkude heaoluga. Olgu nimetatud järgmised küsimused, mis ühtlasi näitavad, missugused asjad meie ametvendi Inglismaal huvitavad. Kongress võttis vastu resolutsiooni, millega nõutakse tasuta hammaste ravitsemist. Huvitav on, et Londoni politsei juba ammu selle soodustuse osaliseks on saanud, kuna aga muu Inglismaa politsei peab praegu veel ise kandma kõik kulud, mis on ühenduses hammaste ravitsemisega. See näitab ühtlasi, et, näiteks, meil maksavad soodustused, mida vanades riikides veel ei tunda ja millede pärast vanades riikides veel tuleb piike murda. Edasi võeti vastu resolutsioon, millega palutakse politsei naisametnikkude ülesandeid esialgu enam mitte laiendada. Soovitatakse praegu veel koguda andmeid Londoni naispolitsei tegevuse kohta ja ära oodata, missuguste tagajärjedega töötab see politsei. See on kahtlemata väga huvitav resolutsioon ja paneb mõtlema naispolitsei mõtte õhutajaid ja pooldajaid. Inglismaa on ju naispolitsei tekkimise maa. Londoni politsei oli esimene maailmas, kes organiseeris korrapäraselt naispolitseid ja selle tegevust kiitis. Inglismaa eeskujul hakkasid teised riigid, eestkätt Saksamaa, sisse seadma naispolitseid. Ja nüüd tulevad Inglismaal — politseikongressil! — kuuldavale hääled, mis ei poolda väga naispolitsei olemas-olu. Võiks muidugi arvata, et need kardavad naiste konkurentsi, et eitav seisukoht on tingitud kartusest kaotada igapäevast leiba, et see kõrge filosoofia on tingitud, nagu tihti elus, kõhu diktatuurist. Kuid asi pole päris nii. Too- di ette väga kaaluvaid põhjusi, mis ei kõnele naispolitsei kasuks, kusjuures kallal- tungijateks olid enamaltjaolt isikud, kellel tõesti pole vaja kartust tunda leivatüki pärast. Seejuures oldi täiesti erapooletu. Ei nõutud sugugi naispolitsei likvi-

deerimist, pandi ainult ette koguda andmeid ja asja lähemalt uurida.

Huvitav on veel resolutsioon, mis nõuab erilise fondi asutamist, kust saaksid makstud toetused politseiametnikkudele, kui viimastel on vaja ennast kaitsta kohtus asjades, mis seotud otsekohe ametkohuste täitmisega. Ei paluta ka otsekohe toetuste maksmist, vaid palutakse anda juriidilist abi. Ühtlasi aga palutakse ka vabastada politseid kulude kandmisest niisuguste protsesside puhul, kui kohtuotsuse tagajärjel tuleb kanda kulusid. Selle resolutsiooni elulugu on huvitav. Keegi Londoni kodanik võeti Oldhami politsei poolt üksikombel vahii alla ja peeti üks öö kinni. Kodanik kaebas Oldhami linnavalitsuse kohtusse (politsei allub seal linnale) ja palus endale mõista kahjutasu asjatult areteerimise ja kinnipidamise ning nurjunud äride eest. Kohtunik rahuldaskodaniku palve ja mõistis talle välja 150 inglise naela, kuid otsustas, et maksta ei tule linnavalitsusel, vaid et politseilised ülesanded on riigi ülesanded; kuigi politsei allub siin ja seal omavalitsustele, ei tähenda see veel midagi; politsei on siiski riiklik asutus, ta kaitseb riiklikke huviseid, ta on riigi teenistuses. See otsus on muu seas ka sellepolest huvitav, et ta lahku läheb vanast inglise tratatsioonist, mille järgi politseilised ülesanded kuuluvad omavalitsustele. Kuidas see protsess edasi läheb, pole praegu veel teada: kindel on, et siis, kui see otsus astub seaduse jõusse, kaebab mainitud kodanik kohtusse kas riiki või politseid. Ja on tõenäolik, et politseil tuleb maksta kahjutasu. Süüdlane politseinik seda ei tee, sest tal puudub selleks raha, pealegi toimis ta heas usus ja vahetas kodaniku lihtsalt ära teise väga samase välimuselt isikuga. Kuid ka vastaval politseiüksusel puudub raha kahjutasu nõudmise rahuldamiseks. Nii ei saada nähtavasti ettepanud fondita läbi.

On arusaadav, et sport mängib inglise politsei-ametnikkude peres väga suurt osa. Inglismaa on moodsa spordi kodumaa ja inglise politsei teeb küll rohkem sporti kui mingi teise riigi politsei. Edasi on

selge, et inglise politseinikud eriti harrastavad poksi, s. o. seda sporti, mida võiks nimetada par excellence inglise spordiks. Huvitav aga on, et selle küsimuse ümber on Inglismaal tekkinud elavad vaieldused, mis paistavad veidi võorastavatena. Asi seisab selles, et inglise politseinikud on tihtipeale korraldanud omavahelisi, avalikke spordivõistlusi. Tung neile võistlustele on alati suur olnud, mis näitab inglase huvi oma politseinikkude ja nende spordi vastu. Nüüd aga on tekkinud küsimus (politsei oma ringides), kas on hea, et sarnaseid avalikke võistlusi korraldatakse, kas need võistlused ei riiva politseiatu, kas nende võistluste läbi ei kannata politsei prestiih rahva silmis. Muidugi lendavad võistluste ajal kõiksugused märkused politsei kohta suust suhu publiku seas, tehtakse ka valju häälega märkusi ja nalja, kuid see tuleb, nagu arvavad asjale lähedal seisvad isikud, sellest, et politsei on üldse Inglismaal õige populaarne ja et ei taheta lasta mööda minna juhust, kus võib politseid veidi tõgada. Heatahtlikult ja heasüdamlikult. Arvamised selles küsimuses, mis on tõstetud, nagu juba tähendatud, politseinikkude eneste poolt, lähevad järsult lahku, kuid näib, nagu oleks rohkem poolehoidu kolonel-leitnant Williamsi arvamisel, kes asub seisukohal, et poksi on mehelik sport ja on inglase lemmiksport, mistõttu oleks asjata ja isegi naeruväärt politseinikkudele keelata avalikult pokside. Poksi nõuab palju jõudu ja osavust, mistõttu seda sporti tuleb eriti soovitada politseinikkudele, kellele poksi võib vaja minna ka igapäevases elus. Võistlused ergutavad mehi spordile ja näitavad ühtlasi publikule, et politseiga ei saa tõsistel silmapilkudel nalja teha. Samal seisukohal asuvad ka paljud tuntud politseinikud Inglismaal ja eriti politseinikud — sportlased ise. Nende seas on avalikkude politsei poksi võistluste pooldajaks ka Londoni politsei spordiseltsi esimees kolonel Laurie, kes kuidagi ei taha leppida sellega, et avalikult poksimine politseile miskipärast ära keelataks. Näib, et poksi pooldajate vool politseisse siiski võidule pääseb. **Kk.**

Ruhvusvaheline politsei.

Peale maailmasõja lõppu algas liikumisvahendite kiire arenemise ajajärk. Näib nagu oleks inimese vaim tahtnud võimalikult ruttu seda tasa teha, mis oli patustatud suure sõja päevil, kus liikumine oli äärmiselt raskendatud ja pahatlihti pea võimatu: kõikjal valitsesid sõjaväed, kõik huvid paigutati sõjahuvide alla. Algas ajajärk, mis praegugi kestab, kus kõik tähelepanu pöörati liikumisvahendite täiendamisele, paremate ja kiiremate liikumisvahendite leidmisele. See asjaolu kergendab rahvaste läbikäimist üksteisega, mis pole kunagi veel olnud nii kättesaadav ja mugav, kui praegu. Seda asjaolu aga hakkasid kasutama otsekohe ka kurjategijad, kes katsuvad peale kuriteo toimepanekut võimalikult ruttu kaduda selle piirkonnast, seega raskendades politsei võitlust kuritegevuse vastu. Kogunenud kurjategija ei põgene mitte ainult teo piirkonnast, vaid võimalikult ka selle riigi piiridest, kus kuritegu toimiti, sest mida kaugemal ta asub, seda raskemaks muutub tema leidmine, areteerimine ja kohtu alla andmine. Sarnasel viisil tekib rahvusvaheline kurjategija, rahvusvaheline kuritegevus. Sellele pole politseil praegu veel peaaegu mingeid tõkkeid teha, sest politsei on organiseeritud rahvuslikult, tegutseb ühe riigi piirides. Politsei ei saa praegu veel liikuda ja tegutseda vabalt mitmes riigis nagu kurjategija: riigi piirid tähendavad temale ka tegevuspiirkonna lõppu. Edaspidine tegevus oleneb ametkondadest teisel pool piiri, nende osavusest, teadlikkusest ja heatahtlikkusest.

Kuritegevus, eriti ka rahvusvaheline kuritegevus suurenes peale maailmasõja lõppu tuntavalt, millele peale muu kahtlemata kaasa aitas liikumise kiirus, meie ajal ja asjaolu, et politsei pole organiseeritud rahvusvaheliselt. Sellest aga järgneb, et tekkis tõsine vajadus leida teid, kuidas võidelda kuritegevuse vastu edukamalt, kui varem, kuidas panna piir selle levimisele ja kasvamisele, kuidas vähendada kuritegevust ja paraliseerida kurjategijate tegevust. Jõuti selgusele, et tagajärjerikas võitlus rahvusvahelise kuritegija ja kuritegevuse vastu üldse on võimalik ainult siis, kui politseiasutised ja -võimud üle maailma töötavad tihedalt käsikäes. Peab küll ütleva, et see idee

pole sugugi uus: juba enne maailmasõda katsusid üksikud politseiasutised mitmes riigis astuda kontakti üksteisega, juba enne sõda katsuti luua rahvusvahelist ühendust, vahetades teateid ja andmeid kurjategijate kohta; enne maailmasõda tekkis isegi mõte luua rahvusvahelist politseid ja sellele anda ülesandeks võidelda rahvusvahelise kuritegevuse vastu.

Juba enne 1914. a. sõja puhkemist peeti konverentse, kus arutati politseiasutuste rahvusvahelise koostöötamise küsimust ja ühel samal kongressil (Monacos 1914. aastal) vaieldi väga püsivalt ja tõsiselt rahvusvahelise politsei loomise küsimuse ümber. Seda mõtet kaitses eriti südilt dr. Rajo. Kuid maailmasõda tõmbas ka sellele algatusele kriipsu peale nagu paljudele teistelegi ideedele ja häile kavatsusile. Siiski ei ununenud rahvusvahelise politsei mõtte. Juba 1919. aastal hakkas Hollandi politseikapten van Houtin mõtet uuesti liigutama. Kuid aeg oli selleks valitud liig ebasoodne. Maailmasõda oli alles lõppenud; selle tagajärgede likvideerimisele asuti alles ja see likvideerimine oli tol ajal peaküsimusi maailmas, eriti Euroopas; kõik teised küsimused pidid astuma tahaplaanile. Neli aastat hiljem katsus tollaegne Viini politsei-president Schober asja uuesti liikuma panna: küsimus oli liig tähtis ja liig terav selleks, et jääda kauemat aega kalevi alla. Kõikides Kesk-, Lääne- ja osalt ka Ida-Euroopa riikides tundus suur vajadus ükskord ometi teha algus võitlusega rahvusvahelise kuritegevuse vastu. Ja nii läks Schoberil korda kutsuda kokku 1923. a. Viinis rahvusvaheline politsei-kongress, mille ülesandeks oli leida teid ja abinõusi edukaks võitluseks rahvusvahelise kuritegevuse vastu, mis edenema hakkas juba suure sõja päevil, mis aga eriti arenes peale maailmasõja lõppu. Kongress peeti 3.—7. septembrini ja sel oli ootamatult suur edu. Idee oli küps elluviimiseks ja kõigil kongressist osavõtjail oli selge, et tuleb energilisemalt kui varem võidelda rahvusvahelise kuritegevuse vastu ja et sarnast võitlust saab pidada ainult ühisel jõul ja ühisel nõul. Jõuti otsusele, et tuleb organiseerida politseiasutuste süsteematailise koostöö üle maailma. Selleks asutati praegu tegutsev „Rahvusvaheline kriminaalpolitseiline komisjon“, mis

otsekohe alustas tegevust ja endale valis asupaigana Viini, kus see komisjon veel praegu töötab.

Rahvusvaheline kriminaalpolitseiline komisjon pidas esimese korralise koosoleku Viinis 19.—21. maini 1924. Sel koosolekul võeti vastu rida tähtsaid resolutsioone, seal kutsuti ka ellu rida tähtsaid ettevõtteid ja institutsioone, mis praegugi tegutsevad. 1926. a. peeti Berliinis rahvusvaheline politseikongress, millel toonitati eelpooltähendatud komisjoni tegevuse tähtsust ja edukust. Samal ajal peeti Berliinis ka komisjoni järjekorraline koosolek. Järgmine koosolek peeti 1927. a. Amsterdumis. Septembrikuul 1928. leidis komisjoni korraline koosolek aset Bernis, kus muuseas otsustati astuda samme uue rahvusvahelise politseikongressi kokkukutsumiseks. Ühenduses sellega tuleks peatuda veidi sellel, mis on saavutatud rahvusvahelise politseiasutiste koostöötamise abil, missuguseid käike see koostöötamine on läbiteinud ja kuidas tuleks organiseerida seda koostöötamist tulevikus, s. o. kuidas peaks olema meie ajal ja oludes rahvusvaheline politsei.

Monaco kongressil 1914. aastal nõuti, et lootaks rahvusvaheline politsei, kel oleks ka täidesaatev võim ja kes ei ripuks ära üksikute riikide organisatsioonist. Muidugi mõista ei olnud siis sarnane plaan teostatav, see ettepanek ja nõudmine käis riikide iseseisvuse mõtte vastu, sellest ideest tuli loobuda. Seda tuli teha muuseas ka puhtpraktilistel kaalutlustel. Nagu praegu, oli ka siis viha vaen üksikute riikide vahel suur, kardeiti ja ei usaldatud üksteist. Monacos avaldati siis ka otsekohe arvamist, et see rahvusvaheline politsei muutub rahvusvahelise salaluure keskikohaks, mistõttu pole idee kuidagi teostatav. Sarnase iseloomuga rahvusvahelise politsei asemel tekkis 1923. a. rahvusvaheline komisjon, mille loomisega ja tegevusse astumisega aga terve küsimus veel sugugi lahendatud pole, nagu seda kõige kujukamalt näitab viimaste aastate rahvusvahelise kuritegevuse statistika. Olemasolevad andmed näitavad, välja arvatud vast ainult Prantsusmaa, et kuritegevus küll ei kasva, kuid et ta ka ei kahane. Rahvusvaheline kriminaalpolitseiline komisjon on lõppude lõpuks ikkagi ainult komisjon, s. o. nõuandev asutis, millel puudub võim oma mõtete ja tahtmiste realiseerimiseks, millel pole võimalik pidada otsekohest võitlust ku-

ritegevuse vastu. Sarnast võitlust saavad ikkagi pidada ainult spetsialistid, kes töötavad käsikäes, kelle ülesanne seisabki ainult niisuguses võitluses. Sel viisil tekitab tahtes või tahtmatult jällegi mõtte, et rahvusvahelise politseita ei saa läbi, kuhu peaksid kuuluma kõikide riikide kriminaalid. Ainult sel teel saaks pidada tegelikku võitlust kuritegevuse vastu, ainult sarnane moodus lubaks näha edu politseiametnikkude töös.

Mis aga jääks ja saaks siis komisjonist? Näib, et igal juhul peaks komisjon alal jääma, täites omi seniseid ülesandeid edasi, s. o. jäädes nõuandvaks asutiseks. Komisjon käiks kord aastas koos (nagu praegugi), ta peaks nõu ja arutaks teoreetiliselt asju, kontrolliks tehtud tööd ja ettevõetud tegevuse suuna. Jugoslaavia esindaja komisjonis V. Militchevitš soovib seejuures väikest komisjoni ümberkorraldamist, mis näib olevat väga otstarbekohane. Ta soovib nimelt, et komisjon koosneks ainult riikide politseivalitsuste juhtidest, mis on tähtis seepoolest, et need juhid teavad kõige paremini, mis on läbi viidav riikides, mille esindajaks nad on, mis mõõdul ja kuidas on läbi viidav üks või teine ettepanek, põhimõtte. Sellest ei jätka enam kui üksikud ametnikud (olgu ki kõrgemad politseiametnikud) kaitsevad ilusat ja tarvilikku rahvusvahelise politsei ideed: riigid peavad ise oma valitud esindajate kaudu osa võtma idee teostamisest, mille vastu põhimõtteliselt enam keegi kuskil ei vaidle. Ühenduses sellega seisab, mainitud esindaja arvates, teine tähtis küsimus. Politseisid tuleb igaspool ümber korraldada, kusjuures tuleb viia läbi kõikjal ühtlane süsteem. Olemasolevaist organisatsioonidest tuleb võtta loodavasse uue organisatsiooni seda, mis on hea ja tegelikus elus läbi löönud. Peale muu saab sellega kätte kuritegevuse vastu võitlemist metoodide ühtluse, saab kätte väga tähtsa ühtluse kartoteekides, albumites, teadete kogumises ning edasiandmises jne. Esimesel joonel oleks siin muidugi vaja kord kokku leppida ühtlase daktiiloskopeerimise süsteemi suhtes. Järgmine politseikongress peaks kõigepealt tegemist tegema just selle küsimusega. Kuid töö sarnastamine ja ühtlustamine politseiasutistes ei võiks piirduda sellega, ta peaks haarama võimalikult kõik alad.

Komisjoni töö võiks aga minna veel kaugemale, kusjuures komisjonist saaks

tõesti rahvusvahelise politsei keskkohaks. Komisjon võiks ja peaks, näiteks, uurima kõik uued leidused, mis võiksid tuua kasu politseile. Kui mingi leidus on tunnustatud kasulikuks ja tarvilikuks, peaks komisjon kõigile politseiasutustele soovutama leitud tarvitusele võtta. Edasi peaks komisjon muutuma keskkohaks, kus registreeritakse kurjategijate liikumised, nii et komisjonist võiks tarbekorral iga politseiuksus saada vastavaid tarvilikke teateid. Sellega saaks komisjon töötada ka kuritegude ärahoidmise sihis, saaks, tähendab, täita otsekoheseid politseilisi funktsioone. Kõige ideaalsem oleks muidugi, kui komisjonile saaks antud ka täidesaatev võim, kuid sarnase põhimõtte teostamisest oleme veel kaugel. Praegu ei luba riikide suvereniiteedi põhimõtte niisuguse tõsiselt rahvusvahelise politsei asutamist.

Siinkohal oleks otstarbekohane peatuda veidi rahvusvahelise kriminaalpolitseilise komisjoni praeguse organisatsiooni juures. Komisjoni asupaigaks on, nagu juba tähendatud, Viini linn, ta asutati 1923. aastal. Asutamise eesmärgiks oli kergendada politseiasutuste võitlust kuritegevuse, eriti rahvusvahelise kuritegevuse vastu ja teha seda võitlust edukamaks. Komisjoni ülesandeks on praegu luua kindlat kontakti ja koostööd üksikute riikide politseide vahel, luua kergendatud ja kasulikumaid töötingimusi politseile võitluses rahvusvahelise kuritegevuse vastu, kusjuures muidugi komisjoni liikmed saavad ette võtta üht või teist sammu, tarvitada üht või teist abinõu, vastu tulla oma välismaa kolleegadele ühes või teises asjas kuritegevuse vastu võitlemisel ainult seevõrt, kui võrt seda lubavad üksikute riikide seadused. Komisjonile tehti kohe algusest peale ülesandeks luua sisseseadeid, mis võimaldaksid edukat võitlust kuritegevuse vastu. Komisjon koosneb riikide delegaatidest ja valitud liikmetest. Komisjoni eesotsas seisab president, kellele on abiks asjade ajamisel eriline administratiivne komitee, mis koosneb sekretärist ja referentidest, kusjuures sekretär ja kaks referenti peavad tingimata kuuluma sama riigi politseiametnikkude hulka, kuhu kuulub komisjoni president.

Komisjoni liikmed valivad iga komisjonis esitatud riigi jaoks erilise esindaja. Kord aastas astub komisjon kokku, arutab administratiivse komitee poolt tehtud tööd ja otsustab sissetulnud ettepanekute üle. Komisjoni president valitakse komis-

joni koosolekul. Algusest peale on komisjoni eesistujaks-presidendiks olnud end. Viini politseipresident ja praegune Austria riigikantsler Hans Schober. Selle inimese isik on seni kindlustanud komisjoni töö edukust ja just härra Schoberi isiku pärast pole tahetud ette võtta ümbervalimisi. Komisjoni tegevus on kontsentreeritud Viini politseidirektsiooni juures. Seal peetakse rahvusvahelisi otsimisnimekirju, seal korraldatakse üleilmlised otsimised Austria politseiametnikkude poolt, seal ilmub ka komisjoni häälekandja: „Internationale öffentliche Sicherheit“. Administratiivne komitee, mis juhib komisjoni tegevust, astub kord aastas kokku täies koosseisus, s. o. siis, kui komisjon peab oma üldkoosolekut. See komitee ei saa käia koos tihedamalt, vaatamata sellele, et se oleks väga soovitav, sest komiteesse kuuluvad loomulikult väga mitme riigi esitajad, kellel pole võimalik rohkem kui kord aastas ära olla omast tööst ja ametist. Terve konstruktsioon on muidugi üldiselt vastuvõetav, ta on igatahes kõige parem kõigist, mis praegu võib kätte saada, tal aga on ühtlasi ka omad suured puudused, mis võivad ähvardada komisjoni olemasolu. Asi seisab ju selles, et praegune komisjoni asupaik on ajutine, ta võib muutuda peale esimest järgnevat presidendi valimist. Nagu juba tähendatud, peavad kaks referenti ja komisjoni sekretär kuuluma selle riigi politseiametnikkude hulka, kuhu kuulub president ise. Kui nüüd kord valitakse presidendiks mitte-austerlane, siis tulevad ümbervalimisele ka sekretär ja vähemalt kaks referenti. Administratiivse komitee koosseis muutub sellega tuntavalt. Tegelikult aparadi valitsejaks ja tegelikkudeks töötajateks aga on loomulikult sekretär ja need referendid, kes alaliselt elavad komisjoni asupaigas — Viinis. Kõik need ametid on auametid, mistõttu ei saa nõuda, et mitte-austerlane president, samuti sekretär ja vastavad referendid koliks peale valimist üle Viini, s. o. komisjoni keskkohaks. Teiste sõnadega tuleks komisjoni asupaik üle viia teise linna mitte-austerlase valimise puhul ja nimelt linna, kus asub presidendi teenistuse koht. Ühenduses sellega tekivad muidugi kõiksugused küsimused, esmalt küsimus, kas leiduksid uues komisjoni asupaigas politseiametnikud, kes oleksid nõus tasuta tegema suurt tööd kartoteekide pidamise, otsimiskirjade korraldamise, teadete andmise, andmete ko-

gumise jne. jne. alal, kas leiduksid ametnikud, kes oma igapäevase vastutava töö kõrval ära teeksid selle töö, mis on ühenduses kriminaalpolitseilise komisjoni tegevusega. Ei tohi unustada, et see töö pole palgaline ja et viimased tegid seda heameelega teatmises, et nad sellega ei too üksi kasu võitlusele kuritegevuse vastu, vaid ka kasu oma väikseks muutunud isamaale. Neil kaalutlustel tuleks katsuda komisjoni presiidiumile anda rohkem kestev iseloom, samuti kindlamalt ja püsivamalt ära määrata komisjoni asupaik. Viimaseks ei pea tingimata olema Viin, kuigi viimane asub Lääne-Euroopa südames, selleks võib olla ka mõni muu linn, kuid nõue on, et üks ja sama linn jääks komisjoni alaliseks asupaigaks.

Kui nüüd veidi peatuda viimaste töö juures komisjonis, siis peab küll tähendada, et nad on seni korda saatnud õige palju. Nad on ellu kutsunud terve rea tähtsaid ja praktilisi sisseseadeid ja valitsenud neid suure hoolega ja hea eduga. Komisjoni on peaaegjalikult loonud teadete andmise keskkoha rahvusvaheliste kurjategijate kohta, on loonud keskkoha kurjategijate otsimiseks ja palju muud.

Väga tähtsat osa mängib rahvusvahelise kuritegevuse vastu võitlemise komisjoni häälekandja, mis väljastatakse Viinis. Selles orgaanis ilmuvad rahvusvaheliste kurjategijate otsimiskirjad, seal ilmuvad ka mitmesugused tähtsad teadaanded ja seal käsitatakse üksikuis artiklites tähtsaid küsimusi politseile tema võitluses kuritegevuse vastu. Edasi asub Viini politseijuures väga tähtis rahvusvaheline keskkohat võitluseks raha- ja tseki võltsimiste vastu. Just viimast liiki kuriteod ähvardavad arvult kasvada ja suurt kahju sünnitada riikide majanduselule. Asi seisab ju selles, et viimasel ajal on hakatud rahamärke võltsima õige suurejooneliselt, viisates turule valeraha suurtes summas, kusjuures võltsimised kuuluvad tehniliselt ikka paremaks ja paremaks. Edasi on komisjon suutnud välja anda ka juba kriminaaltehnilise sõnastiku ja on välja töötanud telegraafi koode. Viimasel ajal on hakatud erilist tähelepanu pöörama uimastavatele mürkidele ning alkoholile. On asutud kindlale võitlusele nende ainete tarvitamise vastu ja katsutakse leida abinõusid, kuidas aidata politseid tema võitluses liigjoomise ja selle tagajärgede ning uimastavate mürkide müümise ja tarvita-

mise ning salavedamise vastu. Läänud aastal harutati esmakordselt ka politseiraadio küsimust, kusjuures seda kaalus eriline ekspertide komisjon.

See loetellu näitab, et kriminaalpolitseiline komisjon ja eriti selle juhataja ning alalised kaastöölised on kulutanud palju vaeva komisjoni ülesannete ja töö laiendamisele kõigile nendele aladele, mis politseile tõesti tähtis. Komisjon ei saa vaikides mööda minna igapäevasest pahedest elus, komisjon peab alati olema asjade kursis ja alati katsuma kurjategijatest ette jõuda, ainult siis on ta olemasolul kasu ja tähtsus. Peale presidendi Schoberi on hulk tööd tehtud komisjoni sekretäri, Viini politseidirektsiooni nõuniku dr. Oskar Dressleri, ja alaliste referentide: dr. Richard Parneri (Viini politseidirektsiooni abipresident) ning dr. Bruno Schulzi (politseidirektor Viinis) poolt, kes on kõik oma vaba aja pühendanud komisjoni tööle ja ülesandele. Komisjon on ka mitmel puhul avaldanud oma koosolekuil neile härradele oma tänu ning lugupidamist, vaatamata sellele, et veel kõik riigid pole tunnustanud komisjoni töö tähtsust, pole vähemalt komisjoni määranud oma esindajaid. Kuid see on arvatavasti ainult aja küsimus, iga aastaga suureneb komisjoni kuuluvate riikide arv, nii et võib loota, et varsti on komisjonis esitatud kõik riigid, vähemalt kõik Euroopa riigid. Teistsugune on kahjuks lugu Ameerika riikidega, kes on asutanud ka midagi komisjoni taolist Ühendriikide algatusel. Täit edu võib aga komisjon kätte saada ainult siis, kui temas on esitatud kõik riigid, nii hästi kõik Euroopa, kui ka Ameerika ja teiste kontinentide riigid.

Küsimus on muidugi, kas seda saab kunagi kätte ja — kõigepealt — kas seda saab kätte meie ajal. Meie kõik teame, missugused lahkuminekid valitsevad üksikute riikide vahel majanduslikes, poliitilistes, rahalistes küsimustes. Meie kõik teame, kuidas just need küsimused on praegu esiplaanil ja ähvardavad oma alla mätta kõik teised huvid ja küsimused. Asjale lähedal seisvad isikud on arvamisel, et tervet küsimust saaks lahendada kõige paremini nii, et rahvusvaheline politsei või rahvusvaheline komisjon liidetakse Rahvaste Liidu vastava büroo külge. Väga võimalik, et see on ainus pääsetee, ainus võimalus kõikidest raskustest ülesaamiseks.

Kui luua Rahvaste Liidu juures eriline politseiline komisjon, siis saaks kõigepealt raha selle komisjoni ülevalpidamiseks. Praeguse olukorra halb seisab muuseas ka veel selles, et riigid komisjoni rahaliselt ei toeta. Rahvaste Liidu juures asuvat bürood peaksid aga toetama kõik Liitu kuuluvad riigid. Edasi kuuluvad Liitu peaaegu kõik riigid; ka Aasia ja Ameerika on seal esitatud, mis on jällegi suureks paremuseks, võrreldes praeguse olukorraga. Juba nimetatud V. Militschevitschi arvates peaks see loodav institutsioon täitma järgmisi ülesandeid: peaks pidama otsimiskirju rahvusvaheliste kurjategijate kohta; peaks liikumise üle valvama (eriti kurjategijate liikumise üle riigist riiki); peaks toimetama üleilmalisi otsimisi; peaks asutama ja üleval pidama kõrgemat kooli kriminalistidele; peaks asutama ja ülalpidama politseilaboratooriumi, kus tuleksid läbivaatamisele ja uurimisele erilisel keerulised asjad ja küsimused, kus samuti oleks võimalik uurida uusi leidusi, mis kasulikud politseile või jälle, mis võivad muutuda hädaohtlikkudeks kurjategijate kättes; peaks uurima politseiorganisatsiooni küsimust; peaks selgitama politseitöö meetodide küsimust ja katsuma ühtlustada metoode ning maksa panna igalpool ühesuguseid töötamisviise, valides muidugi sarnaseid, mis juba proovitud ja milledest on loota kõige suuremat kasu; peaks hoolt kandma politseilise raadio sisseseadmiseks, mis väga tarvilik politseiasutiste koostöötamiseks.

Niisugused oleksid loodava asutise ülesanded. Kuid uuel asutisel peaks olema ka mingisugune täidesaatev võim, sest praeguse korra halb külg seisabki selles, et rahvusvahelisel kriminaalpolitseilisel komisjonil puudub igasugune täidesaatev võim. Seepärast tuleb anda asutisele, mis on määratud edukaks võitlemiseks kuritegevuse vastu terves maailmas, eriline võim. Arvatavasti on ainsaks või-

maluseks niisuguse võimu andmiseks uue asutise juure ühe delegaadi määramine igast riigist. Delegaadile võiksid abiks olla üks või mitu ametnikku vastavast riigist, viimaste arv oleneb muidugi peaaesjalikult riigi suuruselt ja kuritegude arvust ning suuruselt. Iga delegatsioon moodustaks endast iseseisva sektsiooni, mis esitab vastavat riiki. Delegatsioon peaks erikartoteeki vastava riigi kurjategijate suhtes ja koguks ning annaks andmeid, mis on tähtsad võitluses rahvusvahelise kuritegevuse osas. Sel moel saaks uus asutis täidesaateva võimu, sest iga sektsioon seisab loomulikult kõige lähemas ühenduses oma riigiga ja võib vastava riigi territooriumil tegutseda kürelt ning otsustavalt. Sektsioonid peaksid kõik seisma tihedas kontaktis üksteisega, mille läbi saavutatakse politseide tihe koostöötamine üle maailma. Terve asutise eesotsas seisaks rahvusvahelise kriminaalpolitseilise komisjoni (või Rahvaste Liidu) poolt nimetatud administratiivne komitee, mis oleks kõrgeimaks nõuandvaks instantsiks asutises. Sellel viisil võiksid tõesti kaduda kõik need raskused, mis praeguse korra juures rahvusvahelisele kriminaalpolitseilisele komisjonile sünnitavad tihti suurt muret ja milledest kahjuks ikka veel alati üle ei saada, vaatamata sellele, et kõikide riikide esindajate siht on üks: paraliseerida kurjategijate tegevust, vähendada kuritegevust üle maailma võimaliku miinimumini. Et kuritegevust täielikult kaotada ei saa, see on muidugi kõigile selge, kuriteod käivad inimsõuga kaasas kui mõni halb, kurb, kuid paratamatu tõbi. Seda tõbe võib ja peab aga vähendama, et temast sünnitatud kahju oleks võimalikult väike. Kurjategijad peavad arusaamisele jõudma, et kuritegude toimepanemine end kuidagi ära ei tasu. Kui me kord nii kaugel oleme, siis pole enam palju viga: elukutselised kaoksivad, et valida endale parimat tulutoovamat ja rahulikumat ametit.

K. O.

Sõjaaegne tsensuur.

Käesolev kirjutis, ei taha käsitada tsensuuri küsimust üldiselt, vaid ainult kirjeldada sõjaaegset tsensuuri, sealjuures peatades peaaesjalikult tsensorite tegevusel, mis oli ühenduses kirjavahetuse läbivaatamisega, mis läks rindelt selja taha ja selja tagant rindele. Muidugi mõista valitseb sellel alal veel suur tumedus; kas üksikute riikide tsensorite tegevus kandis tõesti vilja ja missugust nimelt, seda meie ei tea; kas oli juhtumeid, kus sõjaväelaste kirjade tsensurimisel saadi suuremale salakuulamise organisatsioonile jälile, seda me samuti ei tea: õigus küll, oli juhtumeid, kus, tänu kõnesolevate tsensorite tegevusele, paljastati salakuulajaid, ühest, sarnasest juhtumist on jutt allpool, kuid need olid väiksed vennad, kes sarnasel kombel sisse kukkusid. Võib olla, annavad tulevikus ühele ja teisele asjale lähedal seisva isiku memuaarid rohkem teadmisi, valgustades veidi seda huvitavat küsimust.

On arusaadav, et sõjatsensori amet polnud sugugi kerge — kuskil riigis. Selja taga oldi äärmiselt vihane, kui sõjaväelase kiri rindelt ei jõudnud koju või kui see kiri oli varustatud kurikuulsate mustade plekkidega. Ka sõjaväelastele ei meeldinud sugugi tsensori tegevus, kuid see tegevus oli paratamatu. Tsensori ülesandeks oli takistada sarnaste teadete edasisaatmist, millede edasisaatmine oli keelatud vastava riigi sõjavägede ülemjuhatause poolt. Et üldse niisugune keeld maksuma pandi, on täiesti arusaadav. Üksik sõdur, üksik ohvitser ei võinud aru saada üldisest olukorrast rindel, tema silmaring oli äärmiselt piiratud. Sealjuures aga tahtis loomulikult igamees koju kirjutada, kuidas tegelikult asjad rindel seisavad — nii nagu igamees seda endale ette kujutas. Üksik isik ei saanud ega saa sõjaolusid õieti kirjeldada, kui ta ise sõjast kuskil jooksupkraavis osa võtab. Tsensuur oli, tähendab, vaja selleks, et ära hoida valeandmete ja ebaõigete teadete ja kirjutiste saatmist selja taha. Kuid muidugi oli tsensuuri ülesanne esimeses järjekorras, võidelda salakuulamise vastu. Igal rindel olid salakuulajad, kes hea raha eest riskeerisid oma vabadusega ja isegi eluga. Mõni teade, mis rindelt läks selja taha, võis anda halbu tagajärgi sõjaväele, ja võib kindlasti öelda, et nii mõ-

nigi lahing maailmasõjas on kaotatud tänu salakuulajate tegevusele. Tsensuur pidi siin vahele astuma ja kinni pidama kõik teated, mis talle paistsid kahtlastena. Kui katsuti edasi anda ainult üksikuid, edasiandmiseks mitte lubatud teateid, siis tegi tsensuur vastava koha kirjas mitteloevatavaks.

Allpool on toodud mõned näited dr. Albert Langeri järgi, mis näitavad, kuidas katsuti tsensuurist mööda minna, et omastele teada anda, milline on olukord rindel, kus kirjasaatja praegu viibib jne. Niisugused teated ei sisaldanud isenesest midagi äraandlikku, tihti tähendasid ja kinnitasid nad omaltpoolt veel seda, mis seljataga juba ammugi oli teada, kuid siiski tuli ka nende suhtes tsensooril halastamatult tegutseda. Huvitav on, missuguste võtetele ei tulnud, et aga edasi anda huvitavaid teateid.

Saksamal oli iga armeekomando staabis eriline tsensuur, tihti saadeti tsensoreid ka väiksemate üksuste juure. Neil tsensooritel tuli iga päev läbi vaadata hulk postkaarte, kusjuures ka need, mis andsid edasi lubamata teateid harilikult milleski ei eraldunud harilikkudest kaartidest. Näiteks anti teateid edasi järgmiselt: kaartile joonistati mitu pilti (6--7), viimased lahutati üksikest joonte abil -- need jooned kujutasid üksikuid tähte või ka salamärke, mis tähendasid üht või teist asja. Tsensuurid ei tulnud kohe alguses sellele võttele, alles hiljem hakati neid iseäralisi jooni kontrollima.

Teine võte seisis selles, et kirjutati üht, kuid lugeda tuli just vastupidist. Kui näiteks, Fritz kirjutas, et tema käsi käib üpris hästi, et süüa on maailm ja sõda polegi nii kole, siis pani ta kaardile nime alla erilise märgi, mis näitas et tuleb lugeda: käsi käib halvasti, süüa pole, sõda on hirmus! Selletaolisi kokkuleppe märke oli hulk. Muu seas kasutati õige ohtrasti ka pealkirju, et väljendada üht või teist mõtet ja teatada ühest ja teisest tõsiasiast. „Minu armsad“, näiteks, tähendas ühte asja, „armas“ — midagi teist, „armsaim“ — midagi kolmandat, „kallim“ — veel midagi erilist jne. Siin ei saanud tsensuur muidugi midagi teha: tema ei teadnud, kuidas üksikute perekondade liikmed kokku leppisid kirjade suhtes ning mis tähendasid üksikud peal-

kirjad, ja kas nad üldse midagi tähendasid. Juhtus ka sarnaseid lugusid, et mees kirjutas oma naisele ja pööras tema poole sõnadega: „Kallis Max“! See äratas juba tähelepanu, sest Max pole ikkagi nais-terahva nimi. Sarnase Maxi nimi oli tegelikult muidugi sootu teine, siin seisis trikk selles, et eesnimed tähendasid midagi erilist. Mõlemil kirjasaatjal oli kalender, kuhu olid märgitud iga eesnime juure eritähendused, nii et sel moel saadi võrdlemisi rikkas sõnastik. Mainitud Langer leidis kord sarnase kalendri, mille läbivaatamisel selgus, et olukorra tundja või sarnase chiffri abil tõesti edasi anda suurepäralisi teateid — vaatamata kõikite tsensorite tegevusele.

Väga ilmsüütult nägid välja ka kaardid, millede üksikute kirja tähtede all leidsid väiksed punktikesed: punktidega märgitud tähti tuli muidugi ritta seada ja siis saadi sõna, mis oli tähtis üle anda. Kõige rohkem tarvitati seda meetodi, et omastele teada anda, kus kohas kirjasaatja kirja kirjutamisel parajasti viibis. Selleks tarvitati ka veel teist meetodi: kiri seati nii kokku, et ridade esimesed tähed ülevalt alla või alt ülesse kokkupandult andsid üleandmiseks määratud sõna; sedasama tehti ka kirja ridade viimaste tähtedega või aga teiste, näit., ridade kolmandate jne. tähtedega. Tsen-soritel tuli kirja seetõttu läbi lugeda igatmoodi ja kaarti uurida risti ja põigiti.

Kõik sarnased teadete edasiandmise viisid olid muidugi võrdlemisi lihtsad, keerulisemaks läks asi deshiffreerimise mõttes siis, kui võeti tarvitusele Morse tähestik. Nagu teada, antakse telegrafi teel tähed edasi punktide ja kriipsukeste abil. Mõni sõjaväelane saatis nüüd koju kaardi, mida ümbristes üks joon. Viimane ei torganud esialgu kuidagi silma, kuid hiljem hakkati ka sarnaseid kaartide „ilus-tamisi“ uurima ja selgus, et nii mõnegi kaardi joon sisaldas huvitavaid teateid sõjaväelaste elu-olu ja asupaiga üle. Kord leiti kaart, millele oli joonistatud lill. Miskipärast tundis tsensor erilist huvi selle lille vastu. Ta hakkas joonistust iga-külgselt uurima, kuna lõpuks selgus, et lill koosnes joontest ja punktidest, millede abil taheti morsetähestiku kaudu edasi anda tähtsat teatet. Raskus seisis vaid selles, et kätte saada, kust algab teade, s. o. leida esimesed kriipsud ja punktid, mis andsid teate edasi. See läks korda, omapärane salakiri deshiffreeriti,

Kirjas leidis ainult kaks sõna „Sora Viin“. Asja hakati Viinis uurima ning selgus, et tegemist on suure ja hästi organiseeritud salakuulajate võrguga: teateid saadeti rindelt, need töötati ümber ja toimetati edasi vaenlaste kätte. Kirjaga tahtis sõjaväelane ütelda oma sõbrale, kelle poole temal tuleb pöörata ja kelle käest tema saab raha.

Dr. Langer tegi avalikuks veel ühe huvitava teadete edasiandmise viisi, mis samuti põhjenes morsetähestikule. Temale anti kord lugemiseks kaart, mis paistis silma seetõttu, et tähed olid trükitud (kiri oli kirjutatud kirjutusmasinal) kord rasvasemalt, kord jälle nõrgemalt. Ta hakkas asja uurima, kusjuures talle silma paistsid kaks asjaolu: allkiri „Franz“ oli samuti kirjutatud kirjutusmasinal ning rasvased ja nõrgad tähed leidsid alati ainult sõnade alguses ja lõpus. Mõne-aegse uurimise järgi selgus, et ka selles kirjas oli tarvitatud punktide ja kriipsude süsteem rasvaselt trükitud tähtede abil. Viiks liig kaugele seletada, kuidas selle, juba tõesti keerulise süsteemi võtme saadi ja milles see võti üksikasjaliselt seisis — tähtis on siin ainult tähelepanu juhtida ka sarnasele keerulisele süsteemile ja sellele, missuguseid *teravmeelseid leiutisi teeb mõnikord inimese vaim*, et ainult mööda hiilida seadusest. Teatega anti edasi, et sõjaväel puuduvad rindel juba reservid. Olgu veel juure lisatud, et sarnase kirja kirjutamine nõudis kindlasti palju aega, sest nõrgalt trükitud tähtede trükkimiseks oli vaja iga-kord võtta lint ära masina alt, kuna rasvaseid tähti oli trükkida kergem: ühte tähte trükiti kaks korda.

Üsna huvitava süsteemi moodustasid ka n. nim. augukaardi süsteem, mis sõja teisel poolel õige laialdaselt tarvitusele võeti. Selle süsteemi abil taheti jällegi omastele teada anda, kus kohas nimelt viibib kirjasaatja. Tarvitati selle süsteemi läbiviimisel ühte ja sama kaarti: s. o. kodustel oli kasutada samasugune kaart nagu vastaval sõjaväelaselgi. Kaardid olid jaotatud ruutudesse ning viimased ära nummerdatud. Sõjaväelane pani postkaardi sõjakaardile ning tegi sinna kohta, kus ta viibis nõõpnõelaga väikese augu. Kaardile märgiti tähelepanematult mingi number. Kodus võeti kaart, mahutati numbritega märgitud kohtadele, ning auk näitas siis selgesti, kus viibib kirjasaatja. Seda augu süsteemi tarvitati ka pikemate teadete edasisaatmiseks rinde taha. Kok-

kuräägitud süsteemi järgi tehti üksikutesse sõnadesse väikesed nööpnõela augud, mis näitasid, kuidas ja mis tuleb tõelikult kirjast välja lugeda.

Võrdlemisi primitiivne meetod seisib järgmises: näide on toodud ainult selleks, et illustreerida, missuguste abinõude abil katsuti tsenseerimisest mööda hiilida. Joonistati inimese pea, kuid pea osad koosnesid stenograafilistest märkidest, nii et õige aine kätteleidmisel võidi vabalt lugeda, mida kavatseti edasi anda. Ühel sarnasel kaardil leidis teade: „Kui varsti ei jõua kohale abiväed, langeme kõik vangi.“ Nagu sellest näha, võis sarnase süsteemi abil edasi anda üsna pikki teateid.

Mõnel puhul anti teateid edasi kokkulepitud raamatu abil. Kirja sai aga kogemata paigutatud üksikud numbrid, mis kuidagi seisis ühenduses tekstiga, kuid tegelikult tähendasid hoopis midagi erilist, numbrid näitasid vastava raamatu lehekülje ja rea numbrit, nende abil pidi esolevatest sõnadest kirjasaaja ise suutma välja lugeda seda, mida kavatses ütelda kirjasaatja.

Lähedas ühenduses sellega seisab teine süsteem, mis kuulub kõige keeruliste salakirjade süsteemi hulka üldse. Mõni kaart oli täidetud terve rea numbriga, mis nagu moodustasid mingisuguse aritmeetilise ülesande, mis aga jällegi oli ainult võti salakirjale või õigemini salakirjise. Tähelepanu tõmbas endale üks kaart, mis oli esimene, mis sarnase süsteemiga Saksamaal tsensuri kätte langes. Seda tähelepanu äratasid negatiivsed arvud, s. o. — 4, — 3, — 7 jne. Kirja stiili ja samuti käekirja järgi otsustades, ei võinud kirjasaatja kuuluda inimeste hulka, kes on saanud keskkooli hariduse, kellel selged negatiivsed arvud ja opereerimised nendega. Numbreid uurides jõuti otsusele, et nii kirjasaatja kui ka kirjasaaja tarvitada on üks ja sama raamat, mille abil edasi saadetakse salajasi teateid. Teade, millest on jutt, nägi välja ise järgmiselt:

128.13	— 4
252.10	— 3
318.20	— 7
31. 7	— 1
22. 8	— 5
551.58	— 20

Tähelepanu äratas selles tabelis veel see asjaolu, et esimesed numbrid olid kõige suuremad, teised — väiksemad ja kolmandad — kõige väiksemad. Sellest järeldati:

kaks isikut on kokku leppinud ühe raamatu suhtes; esimene rida näitab lehekülje numbrit, teine rida — rea numbrit ja kolmas — sõna numbrit. Mispärast nii arvati? Just arvude suurus viis sellele mõttele. Raamatus on palju lehekülgi, seepärast näeme ka esimeste numbrite seas suuremaid arvusid (suurim 318); igal leheküljel on teatud ridade arv, mis aga siiski ei saa suureks tõusta: nii näeme, et teised numbrid on juba sootumaks väiksemad (suurim 20); igas reas on teatud arv sõnu, neid on aga juba õige piiratud arvul, mistõttu ka kolmandad arvud on päris väikesed (suurim number on 7). Asja hakati uurima ja selguski, et mõlemal isikul oli tarvitada üks ja sama raamat, mille abil siis korrespondeeriti. Üldiselt pole muidugi kunagi võimalik sarnast šifrit lugeda, kui puudub vastav raamat. Sõnade asemele võib võtta ka tähti, mis rohkem vabadust annab korrespondeerimisel: seejuures ei esine üks täht kunagi ühede ja samade numbrite all, mis teeb sarnase salakirja lugemise võimatuks.

Muidugi mõista tarvitati sõjas ka salatinte, s. o. vedelikke, millede abil võib kirjutada kirje, mis nägematud ja millede ilmutamiseks tuleb tarvitada teatud meetodi. Neid n. nim. salatinte hakati tarvitama õige palju seetõttu, et iga vedelik kõlbab salatindiks, vaja ainult teada, misuguse abinõu abil saab vastava vedelikuga kirjutatud kirja ilmutada. Kõige enam tarvitati arvatavasti soolavedelikku. Harilik köögisool lisati veele juure ja selviisil sai salatint, mida võimalik lugeda siis, kui soojendada kirja. Kiri muutub siis pruuniks ning loetavaks. Palju kasutati ka suhkruvett salatindina. Seda kirja saab kõige paremini ilmutada ükspuha mis musta pulbri abil: pulber jääb tähtede külge kleepima ning kirja sisu ongi käes. Sõja ajal ei pandud suuremat rõhku neile salatintidele: ei teatud, et neid tarvitatakse õige laialdaselt ning ei tuntud üldist abinõu nende ilmutamiseks; iga kirja kallal aga tarviti mitu ilmutamise viisi põlvnud lihtsalt tehniliselt läbiviidav. Juba mitu korda mainitud dr. Langer konstrueeris sõja ajal erilise aparadi, mis lubas ilmutada korruga suurema kirjade arvu. Sellejuures võeti tarvitusele joot, mis, nagu teada, kuulub parimate ilmutamise abinõude hulka ja ilmutab peaaegu kõikide salatintidega kirjutatud kirjad. Tehti eriline kast, mille alumisel osal oli joot, mida

muudeti auruks; kasti ülemisel osal olid läbi vaatamisele kuuluvad kirjad. Kasti pandi kirjad, mis sattusid joodi auru mõju alla. Mõne minuti pärast võeti kirjad kasti välja ja siis oli kohe näha, missugused kirjad olid kirjutatud salakirja ja -tindi abil ja missugused mitte. Aparaaadi halb seisab ainult selles, et joodiaur on tervele väga kahjulik, mistõttu tuleb kast panna õhu kätte aurude tekkimise ajaks.

Peale mainitud meetodide tarvitati aga veel kõlksuguseid teise viise, et saata rinde taha kõiksuguseid teateid. Sarnaste teadete kontrollimine ei kuulunud enam otsekohe tsensori tegevusse, kuid ka need teised metodid on huvitavad ja kuuluvad kaudselt käsitatavasse ainesse. Rinde kirjad olid igalpool, teadupärast, postmargi pealekleepimisest vabad. Nii

lkadus võimalus midagi kirjutada postmargi alla. Tihti tarvitati seetõttu mitmesuguseid reklaammarke, millede all leidsid sõnumid. Dr. Langer leidis kord ühe sarnase margi alt stenografeeritud sõnumi, mis sisaldas 200 sõna! Tihti löigati ka postkaart pikuti pooleks ja pandi saadud poolte vahele õhukene siidipaber sõnumiga, siis kleebiti postkaart jälle kokku ning asi näis olevat korras.

Kui need meetodid veel vähegi olid ühenduses tsensori tegevusega, siis polnud allpooltoodud viisidega tsensoril enam mingit tegemist. Teateid päevapildistati ja õmmeldi siis nõopidesse või riietesse, mis rindelt koju saadeti. Tarvitati veel teisi keerulisi metoode, milledest võiks kõneleda kord tulevikus eriaiklis. D. O.

Inglise kohtutest.

Inglise seadused ja Inglismaa kohtud on üle maailma kuulsad oma formaalsuse poolest; inglise karistusseadused, näiteks, moodustavad enesest vist küll formaalsuse tippu seadusandluses üldse. Muidugi pole siis ime, kui õigusmõistmine kipub samuti väga formaalseks minema, nagu väga kujulvalt seda näitab järgmine juhtum.

Keegi väilkekaupmees langes kahtluse alla, et ta lisab tubakale juure mõne eksootilise puu lehed, mida ta lõikab väikseteks tükkideks ja segab tubakaga. Inimesed hakkasid võimudele kaevama ja lõpuks läks asi siis ka kohtusse. Igasugune eelpoolkirjeldatud segamine on inglise seaduse järgi kõvasti keelatud. Kohtusse ilmusid ka eksperdid, kes kindlaks tegid, et kaupmehe poolt müüdüd tubakas — üldse tubakat ei leidu, vaid et see tubak koosneb ainult puu lehtedest, mis korralikult kuivatatud ja peeneks lõigatud. Mis tegi siis kohus? Mõistis muidugi kaupmehe vabaks, motiveerides oma otsust sellega, et kaupmeest ei saa süüdistada tubaka segamises, kuna vastavas segus üldse tubakat ei olnud, nagu seda eksperdid tegid kahtlematult kindlaks.

Keegi John Smith katsus oma sissetulekuid suurendada veidi seadusvastasel, kuid siiski mitte just väga algupärasel teel. Ta oli pilgu heitnud ühele kalliskivide äri-
le, mis talle näis küllalt soliidne olevat selleks, et seda tühjaks varastada. Smith

polnud aga veel elukutseline murdvaras, kavatsetud suur „operatsioon“ oli tema esimene katse kulkuda vangimajja. Pealegi polnud mehel kuidagi õnne: ei kuriteo toimepanemisel, ega hiljem kohtus. Smith oli juba teinud augu äri välisseina ja katsus parajasti äriruumidesse pugeda, kui teda tabati. Tabamise juures oli mehe pea ja rind ning käed äriruumis, kuna jalad veel olid väljas. Asi läks muidugi kohtusse. Mehe advokaadil, noorel inimesel, tuli hea mõtte: ta katsus kaitset sellele põhjendada, et varguse katset pole suudetud kindlaks teha, samuti ei saa juttugi olla maja rahu rikkumisest, sest nii ühel kui teisel juhul näeb seadus ette, et majja tungib terve inimene, kuid mitte ükski mõni inimese osa. Käesoleval juhul olevat võõras majas ja ruumis tabatud ühe inimese keha pealmine osa, mitte aga terve inimene, mispärast süüdistus tuleb lõpetada ja kaebalune õigelks mõista. Advokaat spekuleeris sarnase sofistikuga inglise seadustele ja neist arusaamisele vannutatud meeste poolt. Vannutatud mehed pidasid õige kaua nõu, lõpuks ilmusid nad ometi kord tagasi kohtusaali, kusjuures nende vanem teatas suure tõsidusega, et vannutatud mehed leidsid, et Smithi keha pealmine osa on süüdi, kuid mitte keha alumine osa. Kohtunik, arvesse võttes seda vannutatud meeste seisukohta, määras John Smithi keha pealmi-

sele osale üks aasta vangistust ja lisas sellele otsusele samuti väga tõsise näoga juure, et Smithile antakse kohtu poolt võimalus valida: võtta süütu keha alumine osa kaasa vanglasse või aga lasta see osa maha lõigata ja siis kodu jätta!

Ja lõpuks veel üks jutt (W. v. Hebra järgi) inglise kohtutest ja inglise määrusandlusest, mis juhtus juba kauema aja eest, s. o. siis, kui ei tuntud veel ei gaasiega elektrivalgustust tänavatel. Neil luulelistel aegadel pidi iga mees ise leidma teed pimeduses või kaasa võtma laterna. Westertoni linnapea andis määruse, mille järgi kõik kodanikud olid kohustatud pimeduse kättejõudmisel käima laternaga tänavatel. Esimesel päeval peale määruse maksimahakkamist tabati tänaval keegi kodanik, kellel oli käes küll latern, kuid kelle laternas polnud küünalt. Mees võeti vahi alla. Ta kaebas kohtusse. Kohtus väitas mees, et tema põrmugi määruse vastu eksinud ei ole, sest ta kandis kaasas laterna, nagu seda sunnib tegema määrus. Viimane aga ei kõnele põrmugi küünlast, mis peaks laternas olema, mistõttu tema pole oma valgustusabinõu ka küünlaga varustanud. Mehele anti õigus ning lasti otsekohe vabaks. Linnapeal

aga ei jäänud muud üle, kui ajaviitmata täiendada määrust ning nõuda, et laternas, mida iga kodanik on kohustatud enesega kaasas kandma pimeduse tulekul, oleks küünal. Näis nagu oleks kõik korras olnud. Vastuhakkaja kodanik ei saanud sellest määrusest ka enam jagu ja mahutas oma laterna küünla. Kuid mees lõndis pimedal ajal siiski valgustamata laternaga. Ta ei pannud küünla põlema. Sama kodanik võeti uuesti vahi alla, nagu tolleaegne kord seda lubas teha. Algas vana protseduur uuesti. Mees kaebas kohtusse. Kohtus väitab ta, et ta ei ole sugugi määruse vastu eksinud. Ta olevat pimeduse tulekul võtnud kaasa laterna, milles oli küünal: muud määrus ei nõudnud, eriti ei nõudnud määrus, et küünal peaks põlema. Kohtunik jäi nende väidetega nõusse ja kodanik vabastati uuesti kui süütult kinnivõetu. Linnapeal tuli teist korda määrust täiendada nii et lõppude lõpuks määrus sai järgmise kuju: „Iga kodanik peab pimeduse tulekul varustatud olema laternaga. Esimene täiendus: Laternas peab olema küünal. Teine täiendus: Küünal peab põlema.“ Alles sarnase määruse väljaandmisel hakkas maksma soovitud kord.

Tr.

Ilusad kurjategijad.

Harilik kodanik kaldub arvamisele, et kurjategija peab ka „kurjategija moodi“ välja nägema, s. o. et kurjategijal on hirmuäratav välimus ja vastik nägu, mis kohe näitab, kellega on tegemist. „Ta ei näe aga sugugi mõrtsuka moodi välja“ — seda lauset kuuleme pahatihti, kui inimesed vaatlevad ajalehis roimarite näopilte. Mis siis oleks kriminaalpolitseil viga tegutseda, kui kurjategijat annab otsekohe välja tema välimus! Nagu teada löi omal ajal suuri laineid itaallase, prof. C. Lombroso töö „sündinud“ kurjategijast, milles katsutakse teaduslikult põhjendada eelpooltoodud arvamist, s. o. katsutakse näidata, et kurjategijal tihti on kehalised (ja muidugi ka vaimlised) eriomadused, mis teda eraldavad teistest inimestest. Lombroso tööde ümber tekkisid pikad vaieldused, kuid üldiselt jõuti siiski lõpuks otsusele, et Lombroso on küll annud rikkaliku materjali kurjategijate suhtes, kuid et

ta teooria pole vastuvõetav, ei põhjene tegelikule elule ja üldisele tähelepanekuile.

Pole huvitusest siinkohal märkida sir Basil Thompsoni arvamist, kes oli kaueemat aega Londoni kriminaalpolitsei juhiks. Sir Thompson ütleb: „Pole olemas kurjategija tüüpi, isegi mitte vangla tüüpi, olgugi et vangid omas vangla riietuses ning lühikestes juukstes aja jooksul omavad teatuid üldiseid harjumusi ning liigutusi, mis jätavad pealtvaatajale teatud mulje. Olen nõus igapähega kihla vedama, et kellelgi pole võimalik leida inimeste hulgast endist vangi,“ muidugi kui juhuslikult ära ei tunta kedagi, kelle kohta on teada, et ta vanglas viibis; sama hästi oleks ju siis võimalik inimhulgas ära tunda endist postiametnikku või endist politseiametnikku“. Londoni arst dr. Goring, kes statistiliste andmete saamiseks uuris pikemat aega kurjategijaid, nende välimust, näojooni ning kehaehitust, kellel oli kasutada ka

hulk kurjategijate laipu, leidis 200 elukutselise kurjategija pealuude seast ainult ühe, mis oli tõesti konstrueeritud ebanormaalselt, mille kohta võis tähendada, et pealuu kuulus „sündinud kurjategijale.“

Kuid see kõik muidugi ei aita inimesi parandada nende suurimast veast üksteisega läbikäimisel, üksteise tundmaõppimisel ja üksteise hindamisel: kellel on ilus ja sümpaatlik nägu, seda loetakse heaks ja ausaks inimeseks, ja kellel on inetu või isegi vastik nägu, seda loetakse kurjategijaks, vähemalt halvaks inimeseks. Sarnast välimuse järgi otsustamist leiame igal sammul: kellel on punane nina näos, see on inimeste arvates tingimata joodik; kui aga suurel joomaril on sale nägu, ei taheta uskuda, et ta tõesti joob. Nii on juba kord inimeste hingeelu, seda ei suuda parandada ükski teadus. Eriti mõjuvalt võiks publikule mõjuda veel sarnased kurjategijad, kellel on sümpaatlik nägu ees ja kes viimase silmapilguni tõendavad kindlal häälel, et nad on ilmsüütud. Nii mõnigi kord arvavad pealtkuulajad kohtus, et süüdimõistetule on tehtud hirmust ülekohut, et on jällegi sündinud ilmsüütu hukkamõistmine. Veel täbaram on lugu avalikult surmatavatega: mõjub väga rusuvalt pealtvaatajaisse, kui inimene, kellel surm silma ees, tõendab kindla häälega, et teda surmataakse ilmsüütult ja et tema ainult võib andeks anda oma timukaile. Sarnaste tõendamiste vastu peab olema ettevaatlik. Ühendriikide ajakirjanik Ch. A. Leigh, kellel tuli ametilt viibida 80 surmamise juures New Jersey vanglas, teatab, et kõik need 80 inimest tõendasid viimase silmapilguni, et nad pole süüdi, et nad lähevad süütult surma! Kui siis kurjategijal on veel sümpaatne nägu, siis on arusaadav, et tekivad jutud ilmsüütu surmatuist.

Kuidas tegelik elu on, seda näitab meie kõige paremini Inglismaa ja Ühendriikide kriminaaljalalugu, mis on üllatavalt rikas igasuguste sensatsiooniliste protsesside ja kuritegude poolest. Omal ajal, nagu jutustab J. A. Hermann, tekitas Ühendriikides suurt pahameelt õpetaja Richesoni areteerimine Cambridge'is. See mees oli suures lugupidamises oma kaaskodanikkude keskel, ta oli eeskujulik õpetaja ja baptistlaste koguduse juhataja. Tema näojooned näitasid, et tegemist on kohusetruu, vastutuleliku ja armsa inimesega. Ometi oli see inimpäril oma noore, 19-ne aastase pruudi mürgitanud tsüan-

kaali abil. Mees ei tunnistanud ennast süüdlaseks, vaid tõendas kõigest jõust, et tema on saanud arusaamatuste ja ei tea mille ohvriks. Ka siis jäi mees oma kangekaelse salgamiste juure, kui mitmed isikud tõendasid, et ta oli mitmel puhul tähendanud, et ta tahaks hea meelega oma pruudist lahti saada, et abielluda rikka naisega. Kui aga süüd tõendavate asjaolude ja tunnistuste arv alatas kasvas, ei jäänud roimari enam muud üle, kui oma süü üles tunnistada. Temale määrati surmanuhtlus, mis ka täide viidi, olgugi, et üldiselt valitses arvamine, et mees on süütu, mida „võib igaüks ometigi näha juba tema näost“, nagu sel puhul kirjutasiid mitmed ajalehed.

Umbes samasugune lugu kordus imeilus Edith Thompsoniga, kellel oli väga õrn, ilus ja pehme nägu, kes väliselt paistis kõigile inglina. Kui politsei võttis ta siiski vahi alla, sest teda süüdistati selles, et ta ärritas üles oma armukest oma abi-elumehe tapmisele. Ka plaan roimale oli Thompsoni väljamõeldus. Naisterahvas salgas oma süüd. Ja paljud inimesed, kes nägid Thompsoni kohtus, jäid arvamisele, et kaebelune on täiesti süütu ja et ametvõimud on eksinud hirmuärataval kombel. Ainult prokurörile ei mõjunud naise iludus ja samuti nähtavasti ka kohtunikudele. Prokurör kogus väsimatult materjali, muu seas langesid tema kätte ka naise kirjad armukesele, milledes naine avaldas kahetsust, et klaasitükid, mida ta pani mehele toitu, ei avaldanud mingisugust mõju. Isemoodi ingel! Kõik salgamised ei aidanud midagi, naine pidi ühes oma armukesega minema surma, ainult publikule jäi halb mulje — sest naine oli ütlemata ilus.

Mingit sarnadust Lombroso „sündinud kurjategijaga“ polnud ka inglise majoril Armstrongil, kes kuulus parimasse inglise seltskonda ja kelle elu kurbmäng äratas paari aasta eest terve maailma tähelepanu. Ka see mees seisis kohtu ees abi-kaasa tapmise pärast ja ka teda peeti kaua aega süütuks ning asjatult amet- ja kohtuvõimudelt tagakiusatuks. Seejuures oleks see mees võinud veel kõnelda oma kasuks: ta naine, keda ta lõpuks surmas, türanitseeris teda kõige suuremal määral — isegi suitsetada ei tohtinud see lugupeetud seltskonna liige ilma naise igakordse erilise loata. Keegi ei teadnud arvata, et see rahulik, kindlameeleline ja austatud mees, kes pealegi oli väga õisi-

tud, hea advokaat, võis tappa mürgitamise teel oma naist. Võib olla poleks tõe kunagi avalikuks tulnud, kui lugupeetud majori härra poleks veel teine kord proovinud mürgi abil saata teise maailma ühte inimest. Ta ei sallinud ühte oma naabritest ja katsus ka selle kallal oma juba äraproovitud kunsti. Roimar palus oma naabrit enda juure külla. See tuli ja talle anti teed ning kooke. Naaber katsus ka kooki, kuid viimasel oli tema arvates iseäralik maik. Ta otsustas kooki mitte süüa, vaid tähelepanematult kooki tasku panna. See päästis mehe elu. Ta läks koju, kuid varsti hakkas tal kõht hirmsal kombel valutama. Kutsuti kohale arst, kes ka peatselt kindlaks tegi, et kooki oli pandud arseenik. Võib olla oleks roimar ka sellel korral veel kuidagi pääsenud, kuid politseivõimud võtsid ette tema korteris põhjaliku läbiotsimise, mis muu seas päevavalgele tõi suure hulga arseenikut, mis oli paigutatud aeda. Kuulus advokaat pidi minema surma.

Mõne aja eest äratas suurt kõmu Louis Wagneri protsess Inglismaal. Seda meest peeti väga ausaks ja usklikuks inimeseks, teda seati eeskujuks paljudele teistele: ta nägu peegeldas ligimese armastust ja heasüdamlikkust ja ometi polnud mees muud midagi, kui jultunud roimar, kes pealegi tappis naise. Ta elas inglise sõjasadama Portsmouthi läheduses. Ühel tormisel ööl sõudis ta ühele väiksele saarele, kus elasid kolm naisterahvast, kellel pidi olema mehe teada palju raha.

Külma rahuga tappis ta kaks naist ära, kuna kolmandal läks korda põgeneda. See sai roimarile saatuslikuks. Mees võeti vahi alla, kuid ta ei tunnistanud oma süü üles, vaid katsus terve süü veeretada kolmandale naisterahvale, kellel läks korda viimasel silmapilgul põgeneda. Vanglas „palus“ mees, peale selle kui talle oli kuulutatud surmaotsus, oma „mõrtsukate“ hingede eest ja pidas ennast üleval kui täitsa süütu inimene. Paljud jäidki uskuma, et Wagner oli ilmasüütu ja veel aastaid kõneldi ülekohtust, mis korda saadetud inimese kallal, kelle „nägu juba näitas, et ta on ilmsüütu.“

Lõpuks võiks veel mainida imeilusa, 17-aastase Constance Kenti lugu, mis küll mitmetpidi peab jääma igaveseks saladuseks. Kenti lugu on saladuslikumaid inglise kriminaalajaloos. Noor tütarlaps tappis ilma igasuguse põhjusega oma neljaastase kasuvenna, keda ta üldiselt väga armastas. Ta ei tegutsenud mingisuguse äkilise mõju või tahte all, asjal puudusid ka igasugused erootilised küljed. Kolm aastat otsiti roimarit, muidugi tagajärjelt, sest suurim otsija ja otsimisteks ohutaja oli roimar ise. Alles kolme aasta pärast tunnistas süüdlane oma süü ühele vaimulikule üles. Tüdrukule määrati eluaegne sunnitöö; 19 aastat istus ta kinni, siis anti talle armu. Ka siis oli naisterahvas veel nii ilus, et vangla vaimulik temaga abiellus — vaatamata tema raskele minevikule. R. S.

Ametlik osa.

Politseivalitsuses on registreeritud:

1) Ajaleht „Tudulinna Hääl“, hakkab ilmuma Tudulinna, üks kord kuus; väljaandja ja vastutav toimetaja — Paul Karla p. Amer; „Tudulinna Hääl“ trükitakse Rakveres, „Virulase“ trükikojas.

2) Ajakiri „Kriminaal-Magasin“, hakkab ilmuma Tallinnas, üks kord nädalas, väljaandja — kirjastus „Elu“, asukoht Tallinnas. Vastutav toimetaja — Arnold Peetri p. Kõiv. „Kriminaal-Magasin“ trükitakse Tallinnas, „Estotrüki“ trükikojas.

3) Ajakiri „Valvur“, hakkab ilmuma Tartus, kaks korda kuus, väljaandja ja vastutav toimetaja — Peeter Peetri p.

Rootslane. „Valvur“ trükitakse Tartus, K. Mattieseni trükikojas.

4) Ajaleht „Prinarovski Krai“ hakkab ilmuma Narvas, kolm korda nädalas, väljaandja ja vastutav toimetaja — Sergei Stepani poeg Sergejev. „Prinarovski Krai“ trükitakse Narvas Grigorjevi pär. trükikojas, Koidula tn.

Politseivalitsuse poolt on lubatud

Üleriikliku Tuletõrje Liidule kohaliste tuletõrje ühingute kaudu karbikorjandust 23. ja 24. augustil ja lehtedega korjandust 23.—30. augustini s. a. toime panna.

Luba politseivalitsuse poolt on antud 7. augustil s. a. nr. 664-p. all.

Politseivalitsuse direktori otsusega on tühistatud

Koonga vallas Allika talus elutseva Jaan Jüri p. Allika laskeriistaluba jahipüüsi hoidmise ja kandmise osas.

Kohtu- ja siseministeeriumi poolt on lubatud

Illuka rahvamaja juhatusele rahvamaja ehitustööde lõpuleviimiseks rahalist loteriid 1000 kr. väärtuses toime panna 31. detsembril 1930. a.

Piletite arv 2000, piletihind à 50 s.; võite on: 1 võit 100 kr., 1 — 50 kr., 1 — 10 kr., 2 — à 5 kr. ja 30 — à 1 kr., kogusummas 35 võitu 200 kr. väärtuses.

Luba politseivalitsuse poolt on antud 30. juulil s. a. nr. 1800-p all.

Politseivalitsuse poolt on antud load

laskeriistade ja laskemoonaga kauplemiseks: Harald Gustavi p. Vohrmanile Viljandis, Tartu tän. nr. 6-a, maksvusega 6. augustini 1931. a., Gustav Johannese p. Eskenile Püssi vallas, Irvalla külas, maksvusega 1. augustini 1931. a., Johan Johani p. Kiinile Tartus, Kauba tän. nr. 15, maksvusega 28. juulini 1931. a. ja Firma „M. Männil ja Ko“ omanikule Martin Mardi p. Männilile Tallinnas, Pilkk tän. nr. 13, maksvusega 5. augustini 1931. a.

Laskemoonaga kauplemiseks: Tiido Karli p. Palmbergile Iisaku alevikus, maksvusega 29. juulini 1930. a.

Laskeriistade parandamiseks: Jaan Kõivile Otepää alevis, Valga tän. nr. 10, maksvusega 12. juulini 1931. a.

Väljaandja: **Kohtu- ja siseministeeriumi administratiiv-ala kirjastus.**

Vastutav toimetaja: **E. Maddison.**

Tegev toimetaja: **O. Angelus.**

K u u l u t u s i .

Tunnustatakse maksvusetuks järgmised tunnistused:

Kiisla, Leonhard, sõjaväest vabastamise tunnistus. (44063)
Neigart, Heinrich Vaabo poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 39, välja antud 1. diviisi suurtükiväe ülemalt 31. 1. 30 a.
Kapalõgin, Aleksander, Iisaku vallavalitsuse poolt välja antud Viru maavalitsuse jalgratta-number V5780, roheleise põhjaga.
Savi, Viktor Augusti poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 173—R, välja antud 5. jalaväe rügemendi ülemalt 26. 4. 1924 a. (44072)
Sakrits, Jakob Andrese poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus, välja antud m/r. „Vambola“ komandöriilt 1. 12. 23 a.
Kaur, Tõnis Hansu poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 28672, välja antud 6. jalaväe polgu ülemalt 22. 12. 1920 a. (44086)
Kuningas, Peeter Aleksei poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 1154—R, välja antud 5. jalaväe rügemendi ülemalt 8. 6. 24 a.
Räppo, Johannes Jüri poeg, Kaitseliidu liikmekaart, välja antud Sakala maleva staabilt 2. 10. 25 a. nr. 2337/29256.

Niiberg, Johannes Tõnise poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 6220, välja antud Piirivalve valitsuselt 1. 10. 1923 a.
Siimann, Eduard Gustavi poeg, Nansenipass nr. 1091, välja antud politsei peavalitsuselt 14. 1. 24 a.
Siimann, Jüri Eduardi poeg, Nansenipass, välja antud politsei peavalitsuselt 1924 a.
Balzar, Aliide Jakobi tütar, laskeriistaluba nr. 1853, välja antud Pärnu prefektilt 21. 1. 30 a.
Reial, Kristjan Hansu poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 11, välja antud Sakala partisaanide polgu ülemalt 27. 2. 1920 a.
Kattus, Marie, arstiabi tsekiraamat nr. 209, välja antud Põlva maavalitsuselt 2. 8. 25 a. (1540)
Metsaots, Aleksander Jüri poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus, välja antud 9. jalaväe polgu ülemalt 10. 8. 20 a. (4373)
Peterson, Juh. Liisa poeg, hobusepass nr. 593, välja antud Kohila vallavalitsuselt 16. 12. 20 a. — Hans Matsi poeg Leemann'i nimele. (4375)
Link, Karl Jüri poeg, hobusepass nr. 35, välja antud Pärnu linna politsei ülemalt 24. 1. 21 a. — Herman Ammende nimele. (4376)

- Kask, Triina Jüri tütar, raudteesõidu-tunnistus nr. 41953, välja antud Raudteevalitsuse veoameti 1. jaoskonnast 14. 6. 26 a. (4383)
- Bergent, Kristjan Mihkli poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 159, välja antud Kuperjanovi partisaanide polgu ülemalt 31. 3. 20 a. (4384)
- Kõster, Mihkel Jaani poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 16082, välja antud Pärnu maakonna rahvaväe ja K. L. ülemalt 31. 12. 20 a. (4385)
- Kitsing, Hans Ado poeg, hobusepass nr. 400, välja antud Pärnu linna politsei ülemalt 25. 6. 21 a. (4387)
- Epinatjev, Viktor, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 1970, välja antud Harju maakonna rahvaväe ja K. L. ülemalt 4. 6. 24 a.
- Busch, Artur Andrese poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 9165, välja antud 6. jalaväe rügemendi ülemalt 1. 8. 1923 a. (4367)
- Ostrov, Jaan Jaani poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 3487, välja antud 6. jalaväe rügemendi ülemalt 30. 9. 1926 a. (4368)
- Erstein, Jaan Tõnise poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 11187, välja antud 6. jalaväe rügemendi ülemalt 1. 10. 1923 a. (4372)
- Pulk, Aleksander, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 16044, välja antud Pärnu maakonna rahvaväe ülemalt 31. 12. 20 a. (16702)
- Männikson, August, sõjaväest vabastamise tunnistus, välja antud Narva komandandilt. (16718)
- Gross, Johannes, elamistunnistus nr. 2748, välja antud Tartu linna 2. jaoskonna politseikomissarilt 19. 1. 29 a. (23600)
- Tomson, August, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 5991, välja antud 1. piiriküti pataljoni ülemalt 15. 9. 20 a. (24083)
- Vaan, Kustas, hobusepass nr. 379, välja antud Kirbla vallavalitsuselt 13. 1. 21 a. (24095)
- Rittich, Nora, Läti pass (isikutunnistus) nr. 22282, välja antud Riistast 29. 8. 1927 a. (24176)
- Annus, Mart, hobusepass, väljaandmise koht teadmata. (24155)
- Misler, Valter, välispass nr. 3197, välja antud politseivalitsuselt 24. 9. 20 a. (24161)
- Tereschkov, Johann, Nansen'i pass nr. 18345/6805, välja antud politseivalitsuselt 21. 3. 28 a. (24164)
- Borodinski, Helene. (24142)
- Ein, Osvald. (24146)
- Diakonisside haigla, hobusepass, hobuse tundemärgid: punane ruun, 161 cm. täht otsa ees. (24154)
- Kald, Albert, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 372, välja antud Soomusrongide brigaadi ülemalt 20. 8. 21 a. (24445)
- Paas, Aleksander, kaitseväest vabastamise tunnistus, välja antud 1. jalaväe rügemendi ülemalt 10. 5. 24 a. (24447)
- Varjas, Mihkel, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 32044, välja antud Harju maakonna rahvaväe ja K. L. ülemalt 3. 12. 20 a. (24451)
- Tõru, Jaan, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1668, välja antud Saare kaitseväe ringkonna ülemalt 5. 11. 20 a. (24467)
- Kütt, August, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 675, välja antud Sõjaväe ühendatud õppeasutuste ülemalt 23. 3. 1927 a. (24469)
- Pugi, Aleksander, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 554, välja antud Kitsaropalise soomusrongide ülemalt 16. 9. 1920 a. (24471)
- Tiitson, Aleksander, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 575, välja antud 10. jalaväe rügemendi ülemalt 21. 1. 28 a. (24474)
- Krebs, Friedrich, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 59, välja antud piirivalve valitsuse staabi ülemalt 11. 4. 20 a. (24476)
- Hirs, Leopold, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2037, välja antud 1. jalaväe rügemendi ülemalt 29. 9. 28 a. (24478)
- Neps, Mihkel, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 11605, välja antud 6. jalaväe polgu ülemalt 22. 4. 20 a. (24479)
- Kesküla, Aleksei, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 675, välja antud Sõjaväe ühendatud õppeasutuste ülemalt 26. 3. 27 a. (24483)
- Kurrikoff, Lydia Jüri tütar, välispass nr. 4713, välja antud politseivalitsuse passitoimkonnalt 19. 12. 28 a. (25508)
- Nikolajev, Konstantin Dimitri poeg, Nansen'i pass nr. 1820/1865, välja antud politsei peavalitsuselt 25. 1. 24 a. (25516)

- Kulpin, Eugen, Nanseni pass nr. 17766, välja antud politseivalitsuselt 31. 3. 27 a. (25743)
- Parbo, Johannes Villemi poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 3844, välja antud 10. jalaväe rügemendi ülemalt 31. 10. 25 a. (25816)
- Vohlbrück, Jüri Jüri poeg, laskeriistaluba nr. 5322, välja antud Tallinna-Harju prefektilt 18. 2. 27 a. (25823)
- Jürgenson, Hans Hansu poeg, laske-riistaluba nr. 894, välja antud Tallinna-Harju prefektilt 27. 4. 28 a. (25824)
- Vander, Leopold Magnuse poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 22465, välja antud Harju maakonna rahvaväe ja K. L. ülemalt 9. 9. 20 a. (25825)
- Talanov, Ivan Ivani poeg, Nanseni pass nr. 17392/5737, välja antud politseivalitsuselt 2. 7. 26 a. (44065)
- Hobusepass, registreeritud Hendrik Matsi poeg Kitse nimele Pornuse vallas nr. 163 all, välja antud Taali vallavalitsuselt 22. 4. 27 a. nr. 12. (44075)
- Villo, Jakob Jaani poeg, hobusepass nr. 301, välja antud Kütti vallavalitsuselt 17. 12. 20 a. (44080)
- Koppel, Eduard, välja antud Mustjala vallavalitsuselt 7. 4. 26 a. nr. 23. (24091)
- Hendrikson, Liisa, välja antud Paadremaa vallavalitsuselt 16. 1. 20 a. nr. 188. (24092)
- Hendrikson, Jaan, välja antud Paadremaa vallavalitsuselt 9. 1. 20 a. nr. 88. (24093)
- Vaan, Kustas, välja antud Kirbla vallavalitsuselt 30. 12. 19 a. nr. 775. (24094)
- Sipp, Anna, välja antud Paatsalu vallavalitsuselt 6. 2. 20 a. nr. 443. (24096)
- Palis, Artur, välja antud Tallinna linna politsei 2. jaoskonna ülemalt 23. 1. 25 a. nr. 245. (24170)
- Kommussaar, Paul, välja antud Tallinna 2. jaoskonna politseikomissariilt 15. 1. 27 a. nr. 2065. (24171)
- Vahväli, Jaan, välja antud Tallinna linna politsei 2. jaoskonna ülemalt 23. 3. 1921 a. nr. 605. (24172)
- Nurmiste, Aleksandra, välja antud Tallinna 2. jaoskonna politseikomissariilt 23. 11. 26 a. nr. 1844. (24173)
- Mändi, Marie, välja antud Viljandi politsei jaoskonna ülemalt 1920 a. (24174)
- Porgossar, Hilda, välja antud Tallinna linna politsei 2. jaoskonna ülemalt 26. 7. 24 a. nr. 1059. (24175)
- Tammann, Marie, välja antud Tallinna linna politsei 2. jaoskonna ülemalt 17. 12. 1919 a. nr. 2964. (24177)
- Kivinukk, Gustav, välja antud Keina vallavalitsuselt 14. 4. 26 a. nr. 389. (24178)
- Lehbert, Anna, välja antud Tallinna linna politsei 6. jaoskonna ülemalt 7. 12. 1920 a. nr. 8455. (24179)
- Rubinstein, Israel, välja antud Tallinna linna politsei sadama jaoskonna ülemalt 7. 4. 20 a. nr. 569. (24156)
- Bednartschik, Vladimir, välja antud Tallinna 2. jaoskonna politseikomissariilt 25. 7. 28 a. nr. 657. (24157)
- Kutsar, Johannes, välja antud Tallinna linna politsei 5. jaoskonna ülemalt 1925 a. (24158)
- Varul, Mihkel, välja antud Kihelkonna vallavalitsuselt 7. 5. 26 a. nr. 313. (24159)
- Karu, Adele, välja antud Kopli politsei jaoskonna ülemalt 3. 2. 25 a. nr. 123. (24160)

Tunnustatakse maksvusetuks järgmised isikutunnistused:

- Öuntok, August, välja antud Undla vallavalitsuselt 30. 9. 24 a. nr. 411. (23609)
- Sääsk, Marie, välja antud Lihula vallavalitsuselt 9. 5. 24 a. nr. 74. (24082)
- Jungermann, Joh., välja antud Tallinna linna politsei 6. jaoskonna ülemalt 8. 11. 22 a. nr. 10925. (24084)
- Sepp, Aleksander, välja antud Kärla vallavalitsuselt 19. 4. 27 a. nr. 41. (24085)
- Müürmann, Anton, välja antud Kirbla vallavalitsuselt 31. 1. 21 a. nr. 1292. (24086)
- Erkmann, Jaan, välja antud Kirbla vallavalitsuselt 29. 12. 19 a. nr. 549. (24087)
- Vaisberg, Jaan, välja antud Lihula vallavalitsuselt 19. 12. 19 a. nr. 350. (24088)
- Ardan, Sofie, välja antud Saulepi vallavalitsuselt 20. 12. 19 a. nr. 246. (24089)
- Kant, Liisa.
- Sullo, Aleksander, välja antud Laimjala vallavalitsuselt 1927. a. nr. 36. (24090)

- Isop, Villem, välja antud Lasnamäe politsei jaoskonna ülemalt 7. 4. 23 a. nr. 124. (24162)
- Klemm, Gustav, välja antud Tallinna linna politsei 2. jaoskonna ülemalt 1. 10. 23 a. nr. 1607. (24163)
- Paimets, Alfred, välja antud Tallinna linna politsei 2. jaoskonna ülemalt 16. 3. 25 a. nr. 1192. (24165)
- Kagan, Volf, välja antud Valga maakonna politsei ülemalt 18. 1. 23 a. nr. 176. (24166)
- Hindrikson, Marie, välja antud Kurna vallavalitsuselt 21. 7. 27 a. nr. 866. (24167)
- Veidenberg, Alma, välja antud Tallinna linna politsei 4. jaoskonna ülemalt 17. 7. 26 a. nr. 1867. (24168)
- Albak, Gustav, välja antud Tallinna linna politsei 2. jaoskonna ülemalt 22. 2. 23 a. nr. 292. (24169)
- Kattai, Marie, välja antud Tallinna linna politsei 2. jaoskonna ülemalt 21. 1. 24 a. nr. 151. (24140)
- Kruus, Feodor, välja antud Tallinna linna politsei 4. jaoskonna ülemalt 16. 3. 20 a. nr. 8917. (24151)
- Inovloski, Moschek, välja antud Tallinna linna politsei 3. jaoskonna ülemalt 6. 12. 22 a. nr. 132. (24143)
- Letner, Alide, välja antud Tallinna 2. jaoskonna politseikomissariilt 4. 9. 28 a. nr. 863. (24144)
- Aksberg, Eduard, välja antud Tallinna linna politsei 2. jaoskonna ülemalt 9. 2. 23 a. nr. 222. (24145)
- Hirv, Friedrich, välja antud Tallinna linna politsei 2. jaoskonna ülemalt 21. 1. 20 a. nr. 6052. (24147)
- Blumbach, Aleksander, välja antud Tallinna 2. jaoskonna politseikomissariilt 26. 10. 28 a. nr. 1221. (24148)
- Toompuu, Oskar, välja antud Mustjala vallavalitsuselt 4. 2. 27 a. nr. 21. (24149)
- Koort, Helmi, välja antud Rakvere politsei jaoskonna ülemalt 2. 7. 25 a. nr. 1708. (24150)
- Pikkov, Ann, välja antud Sadama politsei jaoskonna ülemalt 13. 1. 20 a. nr. 276. (24151)
- Martinson, Martin, välja antud Tahkuranna vallavalitsuselt 24. 8. 26 a. nr. 56. (24152)
- Kremm, Voldemar, välja antud Tallinna 2. jaoskonna politseikomissariilt 27. 7. 27 a. nr. 570. (24153)
- Kelp (sünd. Naruskoff), välja antud Timo vallavalitsuselt 30. 1. 20 a. nr. 283. (24278)
- Mandel, Minna Madise tütar, välja antud Viitina vallavalitsuselt 30. 12. 19 a. nr. 526. (24279)
- Kall, Friedrich Jaani poeg, välja antud Kasaritsa vallavalitsuselt 11. 8. 20 a. nr. 1502. (24280)
- Lauk, Liine Andri tütar, välja antud Kasaritsa vallavalitsuselt 8. 1. 20 a. nr. 648. (24281)
- Piller, Marie Gustavi tütar, välja antud Raadi vallavalitsuselt 2. 1. 25 a. nr. 276. (24282)
- Keel, Jakob Hansu poeg, välja antud Orava vallavalitsuselt 18. 11. 24 a. nr. 119. (24283)
- Suutants, August Jakobi poeg, välja antud Vana-Laitsna vallavalitsuselt 9. 2. 20 a. nr. 901. (24284)
- Mõttus, Karl Feodori poeg, välja antud Misso vallavalitsuselt 3. 2. 28 a. nr. 17. (24285)
- Tigasson, Taniel Peetri poeg, välja antud Timo vallavalitsuselt 4. 12. 19 a. nr. 20. (24286)
- Verrev, Otto Jüri poeg, välja antud Võru linna politsei ülemalt 1919 a. nr. 1629. (24287)
- Pufal, Alma Hindriku tütar, välja antud Sõmerpalu vallavalitsuselt 24. 12. 19 a. nr. 413. (24288)
- Mossin, Leontine Oskari tütar, välja antud Haanja vallavalitsuselt 11. 1. 20 a. nr. 409. (24289)
- Sepmann, Scharlotte Jakobi tütar, välja antud Võru linna politsei ülemalt 30. 11. 19 a. nr. 2015. (24290)
- Jõgeva, Friedrich Johani poeg, välja antud Rõuge vallavalitsuselt 2. 12. 21 a. nr. 603. (24291)
- Adson, Robert Tanila poeg, välja antud Vastseliina vallavalitsuselt 29. 4. 27 a. nr. 61. (24292)
- Veider, Arnold Peetri poeg, välja antud Võru linna politsei ülemalt 19. 12. 25 a. nr. 471. (24293)
- Asfeld, Aliide Gustavi tütar, välja antud Võru politsei jaoskonna ülemalt 25. 5. 1925 a. nr. 207. (24294)
- Paas, Aleksander, välja antud Pihtla vallavalitsuselt 30. 4. 20 a. nr. 552. (24446)
- Lepik, Georg, välja antud Pihtla vallavalitsuselt 27. 1. 20 a. nr. 193. (24448)